ԱՒԵՏԱՒԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՓԱՂԱՓԱԿԱՆ

The Weekly **AVEDAPER**, American Bible House, Constantinople.

ՀԱՏՈՐ ԿԲ | Կ. ՊՈԼԻՍ, ՅՈՒԼԻՍ 31, 1909 | ԹԻՒ 31

ԱՐՏՕՆԱՏԵՐ
Ձ. Ք. ԿՐԻՆ

ՏՆՕՐԷՆ-ԽՄԲԱԳԻՐ
Հ. Մ. ԱԼԷՆ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆՆԵՐ

Ազատ մտածել

Ի՞նչպէս կրնանք իրար հասկնալ

ՆԵՐՔԻՆ ԿԵԱՆՔ

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

Ստուերներ զորոնք կը ձգենք — ՋՕՐԱ ԳՍՍԼՊԵԼՆ

ՅՕԴՈՒՒԱԾԱԴԻՐՆԵՐՈՒ ԲԱԺԻՆ

Յարուցեալ մեռեալք ի Ս. Լուիս — ՆՇԱՆ ՂԱՐԱՍԷՖԷՐԵԱՆ

Ժողովական եկեղեցիներու միջազգային երրորդ խորհուրդը — Մ. Յ. ԳՆԱՃԵԱՆ

Հակիրճ կենսագրականներ

Հայ կեանքը — Հ. ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ

ՓԱՂԱՓԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ա. Ց. ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ՖԻՆՃԱՆՃԸԼԱՐ ԵՕՓՈՒԵՈՒ

اودپار هفته‌لق غزته — درسعادته بابل هاوسی

ԱՒԵՏԱՐԵՐ
ԵԱԲԱԹԱԹԵՐԹ
ՀԱՅԵՐԷՆ, ՀԱՅԱՏԱՌ. ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ
(ԱՆԿԼԻԱՖՈՐՈՍ)
ՅՈՒՆԱՏԱՌ ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ
խմբագիրներ Հ. Մ. Ալեն
Հ. Ս. Պարնըմ
Յ. Կ. Գրիգորեան
Պոյաճըլը Հաուսը, Սթամպուլ.
կ. պոլիս, Թուրքիա

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Տարեկ. բաժնեգին 40 Գ.
Ամերիկայի համ 2 Տոլ.
Անգլիոյ ,, 8 շիլին
Ուրիշ երկիրներու ,, 10 Ֆր.
Զեռքի հասը 30 փարա
Մանուցման գիները չափաւոր

THE AVEDAPER
(ANGELIAPHOROS)
A WEEKLY PAPER
PUBLISHED IN
ARMENIAN, ARMENO-TURKISH, AND GRECO-TURKISH
EDITORS H. M. ALLEN
H. S BARNUM
H. K. KRIKORIAN
Offices: American Bible House
Stamboul, Cons'ple, Turkey

TERMS
Ann Subscrip. Ps. 40
U. S. A. $ 2
England Shils. 8
Other countries Frs. 10
Single Copy 30 Paras
Advertising rates on application

Բաժանորդագրութիւններու, վճարումներու և հասցէի փոխոխման վերաբերեալ՝ նոր տմկն դրութիւններ դրկուելու են առ Տր. Հ. Մ. Պարնըմ։

ԿԻՊՐՈՆԱԿԱՆ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԳՈՒԼԱՅ, ԱՅՆԹԱՊ

Պիտի սկսի, ևթէ Տէր կամեցի, իր Լ. տարեշրջանը 1909 Սեպ. 8ին (Ն. Տ.)։

Բոլոր նոր ուսանողները կ'ընդունուին քննութիւն մը անցընելէ ետքը, ևթէ մասնաւոր կարգադրութիւն մը չկայ հակառակին համար։ Նորեկներուն քննութիւնները տեղի պիտի ունենան Սեպ. 2—7 ըստ հետագայ ցուցակին։

Ե. Սեպ. 2, կ'սօրէն առաջ ժամը 8ին (Ր. Ե.) Թաւրքերէն (բոլոր կարգերուն)։

Ուր. Սեպ. 3, կ'սօրէն առաջ ժամը 8ին Արաբերէն և Հայերէն (բոլոր կարգերուն)։ կ'սօրէն ետքը ժամը 1.30ին Հին Կտակարան և Քրիստոսի կեանքը։

Շր. Սեպ. 4, կ'սօրէն առաջ ժամը 8ին Անգլերէն (բոլոր կարգերուն)։

Ր. Սեպ. 6, կ'սօրէն առաջ ժամը 8ին նորեկներուն քննութիւնը և Ք. կարգին Աշխարհագրութիւնը։ կ'սօրէն առաջ ժամը 10ին, Տարերք Բնագիտութեան։ կ'սօրէն ետքը ժամը 1.30ին Բնական Աշխարհագրութիւն։ կ'սօրէն ետքը ժամը 3.30ին Պատմութիւն Հայոց։

Գ. Սեպ. 7, կ'սօրէն առաջ ժամը 8ին նորեկներուն քննութիւնը և Ջ. կարգի Թուաբանութիւն։ կ'սօրէն առաջ ժամը 10ին Յատակագիծ պատմութեան (Ք. կարգ)։

կ'սօրէն ետքը ժամը 1.30ին Ք. և Ե. Աշխարհագրութիւն։ կ'սօրէն ետքը ժամը 3.30ին Պատմութիւն Թուրքաց։

Այն ուսանողները որոնք կ'ուզեն այս մասերի քննութիւնները անցընել, պարտին հոգ տանիլ որ իրենց անուանները Տնօրէնին ներկայացուին մինչև Օգոս. 1։ Այն ուսանողները, որոնք չեն ներկայացնար քննութիւններու համար սահմանուած ժամերուն, կրնայ կը պարտաւորին մէկմէկ մէկքով վճարել մէկ մի քննութեան համար։

Տարեմուտին է Նախապատրաստականի համար երկու և գոլեճի համար երեք Օսմ. ոսկի, և պիտճերօթիկներու համար ութ ոսկի։ Առաջին երկու թաշակները ամբողջ և պիտճերօթիկներու մնացեալին կէսը կը պահանջուի Սեպտեմբերի մուտքին տակն, և պիտճերօթիկներու մնացեալին միւսգորդը՝ Յունուարին։ Ուսանողները իրենց կարգի քարտերը և պիտքերը պարտին ընդունիլ և իրենց վճարումները ընել արձանագրութեան օրերը, երկուշաբթի և երեքշաբթի, Սեպ. 6ին և 7ին։

Ամէն դիմումներ, առաջարկութիւններ և ուրիշ թղթակցութիւններ պէտք է ուղղուին առ Տնօրէնն Յ. Ֆրիթագ, Վերա. Ֆ. Ֆ. Կաւասէլ։ 3—4

ԱՂՋԿԱՆԱՑ ԱՄԵՐԻԿ. ԲԱՐՁՐ. ՎԱՐԺԱՐԱՆ, ԹԱԼԱՍ

Թալասի դիրքը ծովէն մակերեսէն 4,000 ոտք բարձր է։ Վարժարանս Թալասի լաւագոյն դիրքին վրայ կառուցուած ըլլալով օդն ու ջուրը յոյժ առողջարար են։ Վարժարանիս նպատակն է կրթել տանտիկիններ և դաստիարակութեան գործին լուրջ ծանդակներ պատրաստել։ Աղջկանց մասնաւորական և բարոյական դարպասման լաւ հոգ կը տարուի։ Կան ծանդուխն Անգլիերէն, Հայերէն, Յունարէն (Յոյներու համար) և Թուրքերէն լեզուներ, ապահով պիտանի դիտութիւններ և երաժշտութիւն։ Հայերէնի դասընթացքը Ստեփազարի Հայուհեաց Վարժարանին դասընթացքի աստիճանին բարձրացած է։ Վարժարանիս յաւտյիկայ տարեշրջանը կ'սկսի Սեպ. 8ին (Ր. Ե.)։ Մանրամասն տեղեկութեանց համար դիմել Տնօրէնուհի Միս Ս. Ն. Լակրիճ, Թալաս։ 3—5

Իւսկիւտարի Հայ-Աւետարանական ժողովրդային երկուշ գարնային համար կ'ուզուի փոքրաւոր վարժուհի մը, որ գիտնայ Հայերէն և Անգլիերէն լեզուները, նաև երգիտնատարութիւն և նախակրթարանի անհրաժեշտ ուսումներ։ Պայմանները համար դիմել Պոյաճըլը Հաուս, Թիւ. 16, Սամուէլ Կ. Յարութիւնեանի։

Ե. Բ. Ընկերակցութեան ոգեթքի ժողով, ժամ 7.30 (Ր. Թ.), Անգլիական Միջնը Հաուզի մէջ, ի Գուտ դարու։ Իւսկիւտար, ժամ 8։

ԱՒԵՏԱԲԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԱՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

The Weekly **AVEDAPER**, American Bible House, Constantinople.

ԱՏՈՐ ԿԲ Կ. ՊՈԼԻՍ, ՅՈՒԼԻՍ 31, 1909 ԹԻՒ 31

ԽՄԲԱԳԻՐՆԵՐ

ՏՆՕՐԷՆ-ԽՄԲԱԳԻՐ Հ. Մ. ԱԼԷՆ, Հ. Ս. ՊԱՐՆԸՄ, Ե. Գ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆՆԵՐ

ԱԶԱՏ ՄԱՄՈՒԼ
Հ. Մ. Ա.

ՅՈՐ ճիշտ տարի մը եղաւ յօրմէհետէ Թուրքիոյ մամուլը իր ազատութիւնը գտաւ։ Ա. դրչի մէկ հարուածով, որքան ալ դժկամակօտրուած ըլլայ այդ, երկարատեւ լռութեան մը քը խզուեցաւ, և անցեալ Յուլիսին օդը թնդաող խնդութեան աղաղակներուն ամէնէն բարձրոյնը և ամէնէն տիրապետողը մամուլի ձայնն է։ Հատոր մը կրնայ գրուիլ Օսմ. լրագրութեան գնապատից այս մեծ վայրկեանին պատմութիւնը կայացնելու համար։ Դրամով ու նպատակով որ քանի մը թերթեր կոխոտուեցան դէպ յաղխուժներու բուռն պայքարին մէջ, մինչ ղ մրցակիցներ նոր այժ ու ժողովրդականուն ատացան, և իրենց հաւէն հոյլ մը նոր հրատակութիւններ եկան ուշադրութիւն և գնաոուժ պահանջող։ Ցարմարագոյնին ապրելու և ալու իրաւունքը միշտ անողոքելի օրէնքը է։ Ցարմարագոյն բառով կ'ուզենք ըսել թէ՛ կազմաւորման որակի և թէ՛ ընոյնների քանակի տեսակէտով։ Սխալ է սա ափաբը թէ մամուլն է քմահաճ բան մը և քանի խմբագիրներու ուղեղէն արտադրուած խորհրդոր գործութիւն մը։ Ժողովրդական կառավարութեան մը տակ մամուլը ժողովրդին արտագութիւնն է դրեթէ ամբողջովին։ Անոնց պահանջը, ճաշակները, կիրքերը և բարքերը կ'ստեղմամուլը։ Այսպէս եթէ ժողովուրդ մը կը բաղ իր ճշմարիտ նկարագիրը հանկնալ և իր բարձրալ պատկերը տեսնել, մամուլն է որ իր ամէնէն հաւատարիմ հայելին պիտի ըլլայ։ Զենք ուզեր ըսել թէ խմբագիրները պատասխանատուութիւն չունին բնաւ և մեղադրելի չեն ծուռ բաներու համար և գովելի՝ բարի բաներու համար։ Իրենց բաժինն ունին անոնք։ Բայց ընդհանրապէս «հանրութիւն» կոչուած դժուարազուսպ և փախուստայ այն մեծ մարմինն է որ օրուան մամուլը կը կանգնէ կամ կը քանդէ։ Մեր ճարտարխօսական տրամադրութիւններուն մէջ կը սիրենք մանաւանդ վերերը սաւառնիլ, երբ խօսքը մամուլի վրայ է, որպէս թէ մամուլը ժողովրդին գլխէն վեր բարձունքներու վրայ հաստատուած ըլլար։ Սակայն այս՝ երեւակայութեան ունակութիւն է և քիչ կապակցութիւն ունի իրողութիւններու հետ։ Ամէնս ալ գաղափարականներ ունինք թէ ի՛նչ ըլլալու է մամուլը, և երբեմն թերթի մը սիւնակներուն մէջ կը նշմարինք աղնիւ ու անկաշկանդ ոգիի լոյս մը։ Բայց ճշմարտութիւնը սա է թէ լրագրողութիւնը առեւտրականութեան մէկ ուրիշ ձեւն է։ Ժողովուրդը կը պահանջէ, և լրագիրները կը մատուցանեն։ Լրագրին տէրը թերեւս ընտիր բարոյականի տէր և իր գաղափարականներուն համակ նուիրուած է, բայց նաև վերին աստիճան գործնական մարդ է։ Աչքէ կ'անցնէ չարունակ իր դրամական հաւասլիը, և խորին ուշադրութեամբ կը դնէ անոր ելեւէջը։ Ի՛նչ ալ խորհին ուրիշները, ինք գիտէ թէ լրագրական ասպարէզը մտած է դրամ շահելու պատեւաւոր նպատակով։ Եթէ հանրութիւնը ուրիշ վայրէն առաքինութիւններ կրնէ իր անուան, աւելի լաւ։ Ապա ուրեմն պէտք չէ որ թերթի մը հրատարակչէն այնպիսի զոհողու-

թիւններ սպասենք, զորոնք անհերթեթ պիտի ըլլար առեւտրական տունէ մը պահանջել։ Վերջինը կտաւ կը ծախէ մեթրը սակաւիկ, առաջինը տպագրեալ նիւթ՝ թերթը սակաւիկ։ Ամէն վաճառորդ պարտական է գնորդը գոհացնել և կամ թողուլ առեւտուրը։ Եթէ յարգելի թերթ մը կը յաջողի պահպանել իր յարգելիութիւնը, այդ ստոյգ ապացոյց է թէ անոր ընթերցողներուն դէթ մեծամասնութիւնը մաքուր մտքի և պարկեշտ կեանքի տէր մարդիկ են։ Եթէ ընդհակառակն թերթ մը վատառողջ ոչնչութիւններու և զգայացունց անհնկալներու հայթայթիչ կ'ըլլայ, այդ իսկ նշան է թէ ընթերցողները զորոնք կրնայ գտնել՝ մտային իրական մնունդէ նախամեծար կը համարին այդ կարգի վնասակար հետաքրքրաշարժութիւններ։ Դարձեալ կրկնենք թէ լրագրողութիւնը վաճառականութիւն է, ուր գահեկաններ և հաշուետոմարներ աւելի մեծ դեր կը խաղան քան զոր կը սիրեն ընդունիլ մեր զուտ դաղափարապաշտները։ Ասոնք կը նախընտրեն նկատել խմբագրատան ներքնատեհնեակը իբրև այնպիսի վայր մը, ուր ճշմարտութիւնը կը մաքրուի զինք պատող բոլոր աղտեղութիւններէն և հիմնական սկզբունքներ եւեթ կը վարեն ժրաջան գլուխներու և գրիչներու արտադրութիւնները։ Երանի թէ այդպէս ըլլար։ Դժբախտաբար իրողութիւնները չատ անգամ տարբեր պատկեր կը ներկայացնեն։ Երկրի մը աղատ մամուլը արհամարհողներուն վերջինը պիտի ըլլայինք մենք։ Սահմանադրութեան չնորհիւ մեզի եկած լաւագոյն և ամէնէն աւելի ընդարձակօրէն օգտակար բարիքներէն մին է այն։ Բայց որչափ աւելի չուտ ըմբռնենք այս զօրեղ գործիքին թէրի կողմերը և սահմանաւորումները, այնչափ աւելի արագ պիտի յառաջդիմենք դէպ աղատութիւն։

Մամուլը 1908 Յուլ. 10/23ի յաջորդող երկու ամիսներուն մէջ հոգեբանական հազուադէպ երեւոյթ մը ներկայեց։ Երկարատեւ ճնշման մը յանկարծական բարձումը անսանձ ժպրհութեան չրջան մը բացաւ։ Ժողովրդային կառավարութիւնը անհատներու անամօթ լրբութիւն և կազմակերպեալ խուժաններու բռնութիւն հասկցուեցաւ։ Հին հաշիւներ մաքրելու, ապօրինաւոր փառամոլութիւն մը գոհացնելու կամ գէթ ժողովրդականութեան հռչակ չահելու պատեհութիւնը կեղծ հայրենասէրներու աչքառեւ վոհմակ մը հաւաքեց։ Ելքն եղաւ յախուռն կոտորած մը պատիւներու և համբաւներու, և չատ անգամ ալ անմեղներ տառապեցան մեղապարտներու հետ։ Այն չրջանին մամուլը ժողովրդային մտքին ցոլացումն էր լոկ, և մեղմագոյն լեզուով խօսելով՝ ողջմտութիւնը հիմնէն սարսեցաւ։ Սակայն պէտք չկայ չափազանց քննադատելու այն չրջանին արարքները, ապագայ ակնարկութենէ տարբեր ոևէ այլ նպատակով, մատնանիչ ընելու համար այնպիսիները, որոնք այն ժամանակ իրենց մտքի կամ նկարագրի ապառողջութիւնը մատնեցին անդիտակցաբար։

Ներկային կը դառնանք։ Լրացող տարուան փորձառութիւնները քիչ մը իմաստութիւն բերին, և մամուլին հաւասարակչռութիւնը վերահաստատուեցաւ։ Բոլոր պարագաներն ի նկատ առնելով, կառավարութիւնը հիանալի համբերութիւն ցոյց տուաւ մամուլին հանդէպ, և լուսամիտ Վերակոյսը նոյն իսկ չատագով կանգնեցաւ անոր իրաւունքներուն։ Ազատ է ուրեմն մամուլը։ Կառավարութեան տեսակէտով չենք հասկնար թէ ինչպէս կրնար ան աւելի ազատ ըլլալ ներկայ պարադաներուն տակ։ Մամուլը, և ասով կ'ակնարկենք մասնաւորապէս Հայ մամուլը, ազատ ժողովրդի այն պանծալի գործիքն է, որով լսելի պիտի ըլլան ճշմարտութեան և արդարութեան ձայները։ Իբրև պատասխան կը յիշեցնենք ինչ որ ըսինք քիչ մը առաջ։ Ազատ է վաճառականութիւնը։ Այո, տեսականապէս վաճառականն իր առջև աչխարհն ունի իբրև հրապարակ և ազատ է ծախել ինչ որ կ'ուզէ։ Բայց գործնականին մէջ ոչ մէկ վաճառական կը ծախէ բան մը որու համար խնդրանք չկայ։ Մամուլն ալ, ինչ ալ ըլլայ հայեցողութիւնը, ազատ է մինչեւ ընթերցող հասարակութեան խնդրանքին սահմանը։ Կրնայ այդ սահմանն անցնիլ, բայց հասոյթի նուազումը կը պաղեցնէ խանդավառ խմբագիրներուն եռանդը, և քիչ հրատարակիչներ կարող են կրել այն գոհողութիւնները որոնք կը պակսեցնեն անոնց աւանդները դրամատուներու մէջ։ Մենք չենք փորձեր չքմեղացնել այնպիսիները, որոնք հանրութեան պէտքերը հոգալու ծանր պատասխանատուութիւնը կ'ստանձնեն թերթեր և պարբերականներ հրատարակելով։ Կը պարզենք լոկ իրողութիւններն այնպիսի չրջանակի մը, ուր ամէն օրուան հոգի խնդիրը նոյնչափ կչիռ ունի հրատարակիչներուն և խմբագիրներուն համար որչափ ունի ուրիշներու համար։ Ցայտնի է ուրեմն թէ մամլոյ ազատութիւնը բացարձակ չէ։ Կը սահմանափակուի ընկերային մարմնի այն տարրերով որոնք միրապետող կը դանուին նոյն ժամուն։ Անցեալ տարի տեղային մամուլին մէջ ընտիր չատ յօդուածներ կարդացինք կառավարութեան աչխատհավարութեան, ուրիշներու մոլեռանդութեան,

եւրոպական կառավարութիւններու ազահութեան եւ նման նիւթերու վրայ։ Ուրիշներու վրայ քննադատականներ հիանալի գոհունակութեամբ կը կարդացուին միշտ եւ գրողը յանչափս կը գովուի։ Բայց զարմանալի չէ՞ որ Հայ մամուլին մէջ մարդ հազիւ երբեմն կը կարդայ ազգային հարցերու կենսական վերաբերութիւն ունեցող յօդուածներ, ըսել կ'ուզենք՝ այն իրական հարցերուն, որոնք ազգին սրտին մինչեւ խորերը կը թափանցեն։ Ոչ, կը պատասխանենք, զարմանալի չէ, թէեւ չատ ցաւալի ըլլայ։ Դրամը կը գահակալէ տակաւին, եւ անոր ետին կը գտնուի զօրութիւնը հանրութեան փոքրիկ մասը կազմող այն տարրերուն, որոնց ձեռքն է հրատարակուած ապրանքներու վաճառումը։ Իրողութիւնը սա է թէ չատեր գիտեն Հայ ազգին ընկերային, բարոյական եւ կրօնական խնդիրներուն կենսական պարագաները, որոնք յաճախադէպ եւ լուրջ խորհրդածութեան առարկայ կ'ըլլան։ Սակայն, եթէ թերթի մը արտօնատէրը իր խմբագիրներուն հրահանգ տայ ճչմարտութիւնն յայտնել առանց վերապահութեան, դիտէ՞ք ի՛նչ կը պատահի անոր եւ իր անկախ(՞) թերթին։ Մեր ընթերցողներուն կը թողունք պատասխանել ասոր։ Միեւնոյն ժամանակ կը ներկայացնենք աւելի կենսական սա հարցը. Ի՞նչ կրնանք ընել ազատելու համար մեր մամուլը ճչմարտութեան թշնամիներուն բռնապետութենէն եւ հանդիսացնելու համար զայն իսկապէս Ազատ Մամուլ, ինչպէս է անուանապէս։

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԿՐՆԱՆՔ ԻՐԱՐ ՀԱՍԿՆԱԼ

Ց. Գ. Գ.

Ա՛ԽՕՐԴ յօդուածով խօսեցանք թէ հարկ է որ այս երկրին մէջ գտնուած զանազան տարրերը աղէկ հասկնան իրար։ Բայց ի՞նչպէս հասկնանք իրար։

Որպէս զի մարդիկ իրար հասկնան, անչուշտ պէտք է որ հանդիպ իրարու աչք, կամ գէթ համակրանք եւ կարեկցութիւն տածեն։ Անկարելի է որ հասկնայ հոգեկան վիճակը այն անձին ղոր չես սիրեր կամ որու վրայ կասկածով կը նայիս։ Մարդ մը անտարակոյս աւելի աղէկ կը ճանչցուի իր բարեկամներէն քան թէ իր թշնամիներէն։ Մինչեւ որ այս երկրին ժողովուրդներուն մէջէն չվերնան թշնամութիւնները եւ նոյն իսկ կասկածները եւ անվստահութիւնները, կարող պիտի չըլլանք հասկընալ իրարու սկզբունքները, չարժառիթները, ընթացքները եւ վերնչութիւնը։ «Իրար հասկնանք, իրարու բարեկամութիւն ցուցնենք,» ևն. ըսելով խրատներ տալուն եւ յօդուածներ գրելուն մէջ օգուտ չկայ։ Անցեալները Թանէն, այս խնդրին վրայ խօսելու միջոցին կ'ըսէր թէ, որպէս զի իրար աւելի աղէկ հասկնանք, մեր զաւակները փոխանակենք քանի մը ամիս, Իսլամները իրենց մանչերը Քրիստոնեայ տուներ, եւ նմանապէս Քրիստոնեաները իրենց մանչերը Իսլամ տուները դրկեն, եւ այսպէս իրարու ընթացքներուն եւ զգացմունքներուն ծանօթանանք։ Բայց յանձնարարուած այս մեթոդը չի լուծեր խնդիրը։ Վասն զի իրարու հետ զաւակ փոխանակել ուզողները արդէն իրար հասկցած ըլլալու են։ Մարդու մը զաւակն անոր այն աստիճան թանկագին հոգեհատորն է որ զայն ոչ թէ մէկ դիշեր, այլ մէկ ժամ անգամ, թողուլ չուզեր անծանօթի մը քով։ Ինչպէս կրնամ քանի մը ամիս որդիս թողուլ Թուրքի մը տունն, որ դեռ երէկ իմ դուստրիս եւ որդւոյս կը նայէր նենգաւոր աչքով եւ աւարելու եւ կոտորելու խօսքեր կ'ընէր։

Թէեւ զանազան տարրերու մէջտեղ համերաշխութիւն եւ լաւ հասկացողութիւն յառաջ բերելու համար պիտի օգնեն ըանակը եւ դպրոցները, բայց ասոնք, որպէս զի կարենան ցուցնել իրենց աղդեցութիւնը, ժամանակի կը կարօտին։ Անտարակոյս այս երկու հաստատութիւնները մեր երկրին մանուկները եւ պատանիները նուիրական նպատակներուն համար մէկտեղ բերելով՝ աղէկ դաստիարակներու եւ առաջնորդներու վարչութեան ներքեւ զանոնք իրարու բարեկամ պիտի ընեն եւ իրար հասկնալու պիտի օգնեն։ Կրնանք վստահ ըլլալ թէ երկրորդ եւ երրորդ սերունդները պիտի հասկնան իրար։ Բայց այս քանը ինչպէս հնար է ներկայ սերունդի ժողովուրդներուն մէջ։ Եթէ կարող ըլլանք այս համերաշխութեան հիմը դնել, կարելի է զանիկա գործադրել մօտաւոր ապագային մէջ։ Բայց եթէ զանց առնուին այս աւուր մեր պարտականութիւնները, ապագային գործը պիտի ուշանայ։

Մինչ կը խորհինք այս խնդրին վրայ, պարտիմք հաչուի առնել ոչ միայն Կ.պոլսոյ երիտասարդ թուրքերը եւ զանազան տարրերուն դաստիարակուած դաստակարգը, այլ՝ մեր ամբողջ հասարակութիւնը, քաղաքացիները, գիւղացիները, ոդէտները, մոլեռանդները, յեղաշրջականները, ամէնն ալ։ Ուստի խնդիրը յոյժ դժուար է։ Այս մեծ մարմինին ինչպէս կրնանք ազդել։ Նոյն իսկ լրագիրներն անգամ անոր մէկ դոյզն մասին կ'ազդեն։ Բայց խնդիրը անչուշտ պիտի լուծուի օր մը, թէ՛ դժուար ըլլայ թէ՛ դիւրին։

Նախ սա յիշենք թէ այս մարմինը որչափ որ

մեծ է, ուրիշ մարմիններու պէս գլուխէն կ'աղ-դուի։ Եթէ այս երկրին քաղաքական և կրօնական պետերը կրնան հասկնալ իրար, ժողովուրդներն ալ կը հասկնան իրար։ Եթէ ասոնց մէջ համերաշ-խութիւնը գոյութիւն չունենայ, նշանակութիւն չունենար ժողովուրդներուն մէջ համերաշխու-թիւն յառաջ բերելու աշխատութիւնը։ Մէջտեղ դանուած մեր դժուարութիւնը երկու է հիմնա-պէս, մին է քաղաքական, միւսը բարոյական-կրօնական։ Մեր քաղաքական դժուարութիւնը սա է. Իսլամ ժողովուրդը կը տարակուսի ոչ-Ի-սլամ ժողովուրդներուն Օսմանցիութեան վրայ։ Անոնք կը կարծեն թէ ոչ-Իսլամ տարրին իրաքան-չիւրը իրեն համար տոհմային յայտագիր մը ունի։ Միւս կողմէ, ոչ-Իսլամ ժողովուրդներ չեն կրնար հաւատալ թէ Իսլամները, մանաւանդ Թուրքերը, «տիրող ցեղ»ի գաղափարէն հրաժարելով ամէն հա-յրենակից հաւասարապէս Օսմանցի կը նկատեն։ Բուն այս է մեր քաղաքական համերաշխութեան արգելքը։ Ինչպէս պիտի ստեղծք այս ընկերոջը։ Իւրաքանչիւր կողմ ունի իր սխալ հասկցած բա-նը, չիտակ հասկցած բանը։ Մինչեւ որ այս բա-ները չլուծուին չկարգադրուին, իրար չենք կրնար հասկնալ։ Այս խնդիրը քաղաքական պետերը պի-տի լուծեն։ Հասարակ Իսլամ ժողովուրդը տակա-ւին չկրնար հասկնալ որ թէ՛ Դահլիճը, թէ՛ մա-նաւանդ Միութեան և Ցառաջդիմութեան Կոմի-թէն, Իսլամ և ոչ-Իսլամ ժողովուրդները լրջօրէն մեւեռնոյն քաղաքական մակարդակին վրայ կ'ըմ-բռնեն։ Ատանայի դէպքերուն քննութիւնը և դա-տավարութիւնը և այդ առթիւ տրուած վճիռները հասարակութեան դաղափար մը կազմել տուած են թէ յաչս կառավարութեան Իսլամը հարազատ և Քրիստոնեան խորթ զաւակ է։ Այս դաղա-փարը թէ՛ Իսլամներուն և թէ՛ Քրիստոնեաներուն՝ Սահմանադրութեան հանդէպ ունեցած՝ հաւատքը և վստահութիւնը կը սարսէ և զանոնք իրարմէ կ'ուծացնէ, կ'անջատէ։ Այս դաղափարը ուղղել Դահլիճին և Միութեան և Ցառաջդիմութեան Կո-միթէին պարտականութիւնն է։ Միւս կողմէ ոչ-Իսլամ ժողովուրդներուն մէջտեղ «Ընկերվարական» կամ «Ընկերվարական-ժողովրդական» (Սոցիալիզմ, Սոցիալ Տէմոգրաթիք) դաղափարներու համար ու-րոյն Կոմիթէներու կամ «Ատելիէներու կազմա-կերպութիւնը ուրիշներու կասկածիլ կու տան թէ այս անհասկնալի բառերուն ներքեւ ծածուկ նպա-տակներ կան։ Կազմել այժմէն կուսակցութիւններ այնպիսի սկզբունքներու վրայ, որոնք թերեւս ասկէ 100—200 տարի յետոյ պէտք պիտի ըլլան, թիւրիմացութիւններու առիթ ընծայելով մեր այժ-մու հայրենակիցներուն, պատշաճ պիտի չկրնայ ըլլալ։ Այս սխալէն խոյս տալը ևս ոչ-Իսլամ ժողովուրդնե-րուն քաղաքական պետերուն նուիրական պարտա-կանութիւնն է։ Իրրեւ հետեւանք այս սխալանքին, նոյն իսկ Խորհրդարանին մէջ անդամ վիճաբա-նութիւններուն մէջ տեսնուած տարբերութիւնը ոչ թէ քաղաքական տարբերութիւն, այլ՝ այս Իսլամ և ոչ-Իսլամ, Թուրք և ուրիշ ժողովուրդ-ներու տարբերութիւնն է։ Եթէ ասիկա այսպէս չարունակէ, համերաշխութիւնը և տարբերուն իւ-րար հասկնալը անկարելի կ'ըլլայ։ Երկուստեք դաղտնի իւնչ նպատակներ որ ծածկուին, անոնք երեւան պիտի դան սակայն։

Մեր միւս դժուարութիւնը բարոյական-կրօնա-կան է։ Մեր իրարու բարոյական և կրօնական լեզուն հասկնալու համար ալ պատասխանատու են մեր կրօնական պետերը։ Թէեւ Իսլամները իւ-րենց յատուկ Շէրիաթը և կրօնային սովորոյթներն ունին, ասոնք այժմեականներէն բոլորովին տարբեր քաղաքական և ընկերային պարագաներու ներքեւ որոշ ձեւ առած էին։ Հիմա փոխուեցան այդ պա-րագաները։ Հիմա ի գործ չեն կրնար դրուիլ Իս-լամ և Քրիստոնեայ դինուորներէ բաղկացած և Իսլամ և Քրիստոնեայ հասարակութիւնը կառա-վարելու կոչումն ունեցող բանակի մը համար այն մեթոտները և կանոնները, որոնք գործադրելի էին այն ժամանակները երբ ամբողջովին Իսլամներէ բաղկացեալ բանակներ կ'արշաւէին Քրիստոնեայ երկիրները նուաճելու համար։ Ասկէ 10—13 դար առաջուան օրէնսդէտներու դրած կանոնները ան-չուշտ պարտին բարեփոխուիլ և սրբագրուիլ ահմա-նադրական և յառաջդիմական այն դարու օրէնս-դէտներուն ձեռամբ։ Նաեւ Քրիստոնեայ ժողովուրդ-ներ անմտութիւն կ'ընեն, եթէ այսօր միեւնոյն դրօշի ներքեւ միեւնոյն հայրենիքը պաշտպանելու համար ուխտ ընելէ առեւ հին դաղափարներու ծառայեն, և գործեն այնպէս ինչպէս կը գործէին անցեալին մէջ Իսլամներու հետ զօրանք իրենց կրօնքին և հոգւոյն թշնամի կը նկատէին։ Մեր բարոյականը և նկարագիրը պէտք է որ փոխուին հիմնապէս։ Ուրիշ հնար չկայ։ Ինչ ընենք ասոր համար։

Երկու բան ընենք. Մեր երկրին ամէն կողմերը բարոյացուցիչ ակումբներ կազմակեր-պենք։ Պէտք է որ այս ակումբները բաղկանան Իսլամ և ոչ-Իսլամ հասարակութիւններէն և հան-րութեան բարոյականին վերաբերեալ խնդիրներու վրայ ազատօրէն խորհրդակցին մէկտեղ։ Նաև այս

նպատակաւ կրնայ հրատարակուիլ լրագիր մը ո-րու միջոցաւ առաջնորդուին երկրին ամէն կողմը կազմակերպուած նմանօրինակ ուրիշ ակումբներ։ Ամէնն ալ կրնան միեւնոյն սկզբունքի և միեւնոյն բարոյական մեթոտներու վրայ կառավարուիլ։

Կարեւորագոյն է ուրիշ բան մը եւս։ Իսլամ և Քրիստոնեայ ուսուցիչներ պէտք է որ մէկտեղ դան և քննութեան առնեն ոչ թէ երկու կրօնքներու մէջտեղի տարբերութիւնները կամ վիճաբանութեան պատճառ եղող կէտերը, այլ՝ առաւելապէս այն կէտերը զորոնք կարելի է միաձայն ընդունիլ։ Իւրաքանչիւրը իր մէջ գտնուած առաւելութիւնները պարզելու և նկարագրելու է։ Սակէ քանի մը տարի առաջ Շիքակոյի մէջ կրօնքներու Խորհրդարանը կազմուեցաւ, և հոն իւրաքանչիւր կրօնք իր հիմնական ճշմարտութիւնները թուեց և պարզեց։ Այսօրինակ ժողովներ մեզի համար կարեւորագոյն և օգտակար են։ Եւ նոյն իսկ այս տեսակէտով կրնայ հրատարակուիլ թերթ մը որու նպատակն ըլլայ մեր հասարակութեան ծառայել և կրօնքներու եղբայրակցութիւնը չեզոտել և ամրապնդել։ Արդ որպէս զի այս երկու տեսակէտներով, այսինքն քաղաքական և բարոյական-կրօնական տեսակէտներով, մեր հասարակութիւնները իրար հասկնան, ամէն բանէւոր միջոց լրջօրէն պատշաճեցնել հարկ է։

ՆԵՐՔԻՆ ԿԵԱՆՔ

«ՈՒՐԻՇՆԵՐԷ աւելի առաջ անցնելու ջանքը անձնասիրական է։ Անձին կարողութիւններուն ամենահեռաւոր սահմաններն անցնելու ջանքը անձնասիրական չէ։ Մարդ պարտի ընել զայդ ուրիշներու օգուտին համար,» կ'ըսէ իմաստուն հեղինակ մը։ «Իմ լաւագոյնս ի սէր այլոց» գաղափարական առածն է մարդկութեան համար. և սակայն թէև բարձր առած մըն է այդ, շատեր կան որոնք դիտակցաբար երբեք գործադրած չեն զանիկա, և որոնք իրենց առօրեայ կեանքը կը ձեւակերպեն այդ առածին ոգւոյն համաձայն։ Կան մարդիկ, որոնք աշխարհիս իւրաքանչիւր օրը կը ջանան իրենցմէ արտաքսել ծուռութիւնն ու փորձութիւնը իրենց զաւակներուն սիրոյն համար, ո-րոնց կ'ուզեն թողուլ պատուաւոր անուն մը։ Ցոոի ընթացքներ կան, որոնք պէտք է որ վտարուին կնոջ կամ մօր համար որոնց անգին վստահութիւնը պէտք չէ ի դերև հանել։ Դիւրեւելու և վճռելու փորձութիւնը պիտի վտարեն անհամար խոնջ սիրտեր, կախում ունեցող անձանց պատճառաւ, որոնց ի սէր թերացումը պարտի անկարելի ըլլալ։ Անոնք յաղթութիւններ պիտի չտեսին, յաջողութիւններ պիտի ունենան, անիրաւութիւններ պիտի ուղղեն, զօրութիւն ձեռք պիտի բերեն այսօր և ամէն օր անթիւ բազմութիւններ որոնք ճակատամարտի կը մղեն ոչ միայն իրենց անձին այլ՝ ուրիշներու համար ալ։ Դուցէ հասած չըլլանք այն բարձրութեան, ուրկէ նայինք ամբողջ երկրի աւելի ընդարձակ ընտանիքին վրայ, իբրև այնպիսիներու՝ որոնց համար պարտիմք մեր լաւագոյնն ընել և ըլլալ, բայց Աստուած կ'օգնէ մեզմէ չատերուն որպէս զի դէպ ի վեր մագլտինք, տալով մեզի աւելի նեղ չրջանակը անոնց, որոնց մեզի ուներցած կարօտութիւնները և մեր վրայ ուներցած հաւատքը կը ստիպեն մեզ որ չարունակ ջանք ընենք։ Սէրը անընդհատ կը գործէ իր հրաչքները և տակաւին կը բարձրացնէ ցեղը դէպ ի Ան, որու բարձրագոյն անունն է Սէր։

«ԲԱԶԱԼԵՐՈՒԷ, որդեակ, քու մեղքերդ քեզի ներուած են։» Ճիշդ ինչպէս որ Յիսուս անգամ մը անձամբ խօսելու անդամալոյծին ներումով և խաղաղութիւնով լի այս խօսքերը, նոյնպէս այսօր իր Խօսքով և Հոգւով կը փափաքի հաղորդել միեւնոյն անգին պատգամը ամէն անոնց որոնք կը զգան իրենց մեղանչականութիւնը և կը փափաքին խաղաղութեան և ներման։ Անկարելի է ուրանալ թէ իւրաքանչիւր մարդկային կեանք, թէև արտաքուստ բարի և ուղիղ, չաղախուած է մեղքով։ Ընթերցող, կան մեղքեր քու կեանքիդ և իմ կեանքիս մէջ, որոնք այնպիսի մեղքեր են որ ծանօթ են ուրիշներու. և կան մեղքեր որոնք ծանօթ են թերեւս միայն մեզի և Աստուծոյ։

ԱՍՏՒԾՈՑ կեանքը չգտնուիր տրամաբանելով այլ՝ հնազանդելով։

ԴԻՄԱՑԿՈՒՆՈՒԹԻՒՆԸ աւելի աղնիւ է քան ոյժը, և համբերութիւնը քան զեղեցկութիւնը։

ԱՒ ՀԱՍԱՐԱԿ հպարտութիւնը կը կենայ բոլոր մեծ սխալներուն յատակը։

ՈՒՐ որ կը սկսի ճշմարտութեան հետամտութիւնը, հոն կը սկսի կեանքը։ Ուր որ կը դադրի այդ հետամտութիւնը, հոն կը դադրի կեանքը։

ՈՉԻՆՉ որ ճշմարիտ չէ, կրնայ դեղեցիկ ըլլալ։

ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆԸ խօսիլ դեղեցիկ գրելու նման է, և կարելի է գործադրուիլ միայն. աւելի ունակութեան գործ է քան կամքի։

Ա ՑՆ վայրկենին որ մարդ կրնայ կատարել իր գործը, չկրնար խօսիլ։ Բոլոր բառերը, բոլոր հայեցողութիւնները անիմաստ կ'ըլլան իրեն համար։

ՈՉԻՆՉ երբեք գեղեցկապէս կը կատարուի որ մրցակցութեամբ կը կատարուի, ոչ ալ աղնուօրէն՝ որ հպարտութեամբ կը կատարուի։

ԵԹԷ անդամ մը որոշէք թէ ձեր գործը ազէկ պիտի կատարէք, կեանքը իրապէս ձեռք բերուած է այժմ և յաւիտեան։

Ա ՄԷՆ մարդ կ'ուզէ բարիք ընել, բայց հարիւրէն մէ'կը չգտներ զայն. ոչ ոք իրապէս օգտուած է չարիք գործելով յորմէհետէ Աստուած սահմանեց աշխարհը։

ԲԱՑԱՌՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ժամանակի վատնում են։ Մարդ մը որ կրնայ տեսնել, ակնարկէ մը կը հասկնայ. իսկ այն մարդը որ չկրնար տեսնել, բանախօսութիւնը չհասկնար։

ՓԻԶԻՔԱՊԷՍ անկարելի է որ ճշմարիտ կրօնականութիւնը կամ մաքուր բարոյականութիւնը գոյութիւն ունենայ ազգի մը ոևէ դասակարգերուն մէջ, որոնք իրենց ձեռքերով չեն գործեր իրենց հացին համար։

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

ՍՏՈՒԵՐՆԵՐ ԶՈՐՈՆՔ ԿԸ ՁԳԵՆՔ

ՀԱՑՐԸ դրասեղանին առջեւ նստած դրելու զբաղած էր բոլոր ուշադրութեամբ։ Ինանդակաթ հայր մըն էր, բայց ատեն ատեն անհամբեր կ'ըլլար։ Իր մանչը, որ իւնէ ճարտարապետութեան ձիրքը կը ցուցնէր, փոքր չէնքեր կը կառուցանէր։ Զգուշութեամբ փայտիկ փայտիկի վրայ կը զետեղէր, մինչեւ անկիւն ու քիւ, ներքնուղի ու աշտարակ, իր մանկական փոյթեռանդն ձեռքերէն ձեւացած՝ նուրբ գեղեցկութեամբ կը բարձրանային։ Իննամով վերջին փայտիկը չէնքին վրայ զետեղէ ետեւ՝ ելաւ ու տարբեր կողմերէ դիտեց իր նորաստեղծ գլուխգործոցը։ Հետաքրքրութենէն սիրտը արագ կը բաբախէր։ Նոյն միջոցին հայրը յանկարծ ելաւ, ու մինչ սենեակին մէջէն դէպ ի դրադարանը կ'երթար՝ ոտքը անզգուշութեամբ զարկաւ չէնքին, զոր տախտակամածին վրայ փայտիկներու ջանջախեալ կոյտ մը թողուց։ «Ա՛խ, հայրիկ,» աղաղակեց տղան մանկական յուզումով։ «Է՛, ինչո՞ւ այդ խարխլուն չէնքերը ճամբուս վրայ դրած ես։ Վերցուր, դուրս տար զանոնք,» պատասխանեց դիւրագրգիռ մարդը, գիրք մը վար առնելով ու իր գրական ծանր աշխատութեան վերադառնալով, առանց խորհելու իսկ թէ՝ չէնքը ի՛նչ նշանակութիւն ունէր տղուն համար և թէ ասոր կործանումը անոր ի՛նչ ցաւ կրնար պատճառել։ Տղեկը փայտիկները իրենց յատուկ տուփին մէջ յամրօրէն զետեղեց ու սենեակը քաշուեցաւ։ Մայրը հոն գտաւ տղան ուշ ատեն, նստած՝ աչքերը արտասուաթոր, այտերը կարմրած։ Հայրը ա՛նկարծ զբաղած էր որ չէր կրնար իր ըրած անիրաւութիւնը զգալ։ Այն «պոռնիկը», զոր հայրը ձգեց անոր մանկական հոգւոյն վրայ՝ թանձր ու տեւական ։ղաւ։ Տարիներ եաքը այդ տղան, երբ իր ճարտարապետական ճաշակը զարգացաւ և ճարտարապետութիւնն ընտրեց իրեն արուեստ, այլ ևս իրեն չափահաս անձ մը յաճախ կ'ըսէր թէ երբեք չէնք մը չէր ծրագրած, որու սրահներն ու փառաւոր ձեղունները, երկայն սանդուխներն ու նրբանյուքները դիտելու ատեն չյիշէր իր հօր դրասան տախտակամածին վրայ կառուցած մանկական չէնքը, և իր երեւակայութեանը չներկայանար հօրը այն անփոյթ գործը ու համակրութեան պակասը, որով իր կուրծքը կարեվէր խոցուած էր և իր վրայ «պոռնիկ մը ինկած։

— Դեռատի կին մը արեւածագէն առաջ ու արեւամուտէն ետքը կ'աշխատէր ամուսնին պարտք մը չինելու։ Ձեւը մտացածին ու գոյնը չափազանց դեղափայլ ըլլար թերեւս, և երբ աւարտէր, յաղթանդամ, գօրաւոր և ուժեղ երիկամարդու հագուստէ մը աւելի կանացի նուրբ զգեստի մը պիտի նմանէր։ Բայց կինը ասեղը անդուլ կը չարժէր, ամէն մէկ ասեղը կը զարնուէր սիրով ու խանդաղատանքով։ Կնոջ սիրտը կը խայտար, նկատելով այն հաճոյքը, զոր այդ ընծան պիտի պատճառէր ամուսնին։ Տղու մը պէս՝ անհամբեր՝ Ծննդեան առտուան կը սպասէր։ Այն օրհնեալ առտուն, մինչ Յակոբ իր աթոռին վրայ դրուած ծրարը կը բանար, դեռատի կինը չունէը բռնած գայն կը դիտէր նախաճաշի սեղանին առջեւ կեցած։ «Աչխարհիս մէջ բերելու ուրիշ բան մը չէ գտեր Սբ. Նիկողոս։ Ասիկա Հնդիկի մը ճաշակին աւելի յարմար կրնար գալ։ Ըրածդ խաբէութիւն է, Մարիամ,» ըսաւ անխորհուրդ մարդը։ Կինը բան մը չըսաւ։ Աչքերը դառն արցունքով լեցուեցան։ Ամօթ, յուսախաբութիւն, ու աննկարագրելի վիշտ գինքը պաշարեցին։ «Ի՞նչ կայ, ի՞նչ կայ, Մարիամ, ինծի՛ համար չինեցիր. ոհ, մի լար, չատ ազէկ է։» Աստից նման խօսքերով ջանաց ուղղել իր սխալը։ Բայց արդէն «պոռնիկը» ձգած էր կնոջ սրտին վրայ, «պոռնիկ մը որ երբեք չվերցաւ անկէ։

— «Յովհաննէս, ո՛ւր ալ ըլլաս անճարակ ես,

դէթ միսը լաւ կարտել ու պատշաճօրէն բաժնել սորվելու ես։» Այս խօսքը մինչեւ իրիկուն իր ա-կանջին կը հնչէր տխուր յանկերգի մը պէս՝ գոր-ծասեղանին առջեւ զբաղած ատեն։ Անճարակ — այո, ինք ալ դիտէր որ անճարակ էր, բայց այն-քան անկեղծօրէն կը սիրէր կինն ու ընտանիքը, որ քերկրանքով գիշեր ցորեկ անոնց երջանկութեան համար կ'աշխատէր։ Իր անդուլ աշխատանքով կրցած էր երջանիկ ընել իր ընտանիքին անդամ-ները, որոնք ճոխ բարիքներով չէջապատուած կը թերկրէին։ Մարդուկը այնքան անընդհատ զբաղած էր մայր հաշիւ, տոմար ու դրամատան հաշիւներ բռնելու գործովը, որ չէր կրցած խորհիլ չնորհալի վարմունքի կամ հնդկահաւ անդամատելու վրայ։ Այո, դիտէր որ անճարակ էր։

— «Ներեցէք, Տիկին, դո՞ւք էք Տիկ. Փէքմէզ-եան,» ըսաւ դեղադէմ պարոնը՝ կայարանին մէջ տիկնոջ մը մօտենալով։ «Կինս ղրկեց զիս ծեր կին մը դիմաւորելու համար, կարծեմ թէ դուք էք ան։» Մարդը իր սխալը հասկնալով հեռացաւ։ Կինը պահ մը դիտելու կեցաւ այդ հեռացող անձը։ Մին-չեւ հիմա ինքզինքը առողջ, զօրաւոր, դեռատի, դուարթ ու երջանիկ զգացած էր։ Մինչ իր ա-բեւոյթը իր տարիքը այնքան որո՞շ կը ցուցնէ, որ օտարականի մը պատահական մէկ նայուածքը կա-րենայ իր վրայ ծերութիւն դրուած տեսնել։ Տխրութեան մռայլ մը զինքը ծածկեց. այո, ծեր էր, լքուած էր. դող մը եկաւ վրան. ինքզինքը յոգնած զգաց ու նստաւ։ Այո, ծեր էր։ Հայրե-նական օճախին, խնամքին ու սիրոյն մ'խը քա-չեց։ Տարօրինակ տխրութիւն մը ու ապաւէք մը տարածուեցաւ իր վրայ։ Ինչո՞ւ մարդը ըսէր թէ ինք ծեր կին մըն է։ Օտարականը պապաւէք մը ձգեց կնոջ վրայ, որ տխրագին խոկումներով սպասեց գալիք կառախումբին։

— «Մայրս կ'ըսէ թէ ձեզմէ չախորժիր, և ձե-զի պիտի չընկերանայ,» ճչեց տղայ մը, որու դէմքը՝ դրացի տիկնոջ մը հաղորդած լուրին առ-թած հաճոյքով չողաց։ Կինը արդէն չատ վիշտեր կը կրէր դիւցազնական համբերութեամբ, ու միշտ կը ջանար յուսալից աչքով նայիլ կեանքի լեռնե-րուն վրայ, բայց այս խօսքերը սուրի պէս ծակե-ցին իր փափուկ սիրտը ու անոնց դժխեմ նչա-նակութիւնը չարաթներով ու ամիսներով իր կեանքը մթագնեց։

Ո՛հ, անխորհուրդ գործով ու խօսքով ամէն օր ինչ ապաւէներ կը ձգենք մեզի հանդիպող իւրա-քանչիւր բարեկամի վրայ։ Կեանքը խիստ կարճ է. ինչո՞ւ չձեռնենք անոր փոքր մէջոցը յոյսի արև-ուտ չողերով ու մարդասիրութեամբ։ Աստուած ներէ մեզի մեր ձգած ապաւէները։ (Թարգմ.)

Կ. Թ Գոլէճ

ՋՕՐԱ ԳԱՍԱՊԵԱՆ

ՅՈԴՈՒԱԾԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ԲԱԺԻՆ

ՅԱՐՈՒՅՑԵԱԼ ՄԵՌԵԱԼՔ Ի Ս. ԼՈՒԻՍ

Քրիստոսի այս խոնարհ պաշտօնեան իր ուղեր-ձէն անմիջապէս յետոյ յոյժ հաճելի անակնկալ մը ունեցաւ։ Հրապարակաւ անոր նուիրուեցան եր-կու ընծաներ, որոնցմէ մին էր համակ արծաթեայ բաժակ մը, ձօնեալ քաղաքիս քարոզիչներու կող-մէն։ Բաժակին մէկ կողմին վրայ փորագրուած է-ին սա խօսքերը. «Մր. Ճիքսի Սմիթ, Աստուծոյ կող-մէն խրկուած մարդ մը։» Միւս կողմին վրայ՝ «Մր. Ճիքսի Սմիթի տասնեւվեց ժողովքներ Քոլիսիըմի մէջ։» Իսկ երրորդ կողմին վրայ՝ «Նուէր Ս. Լուի-սի քարոզիչներու կողմէն։» Երկրորդ ընծան հա-մակ արծաթեայ զամբիւղ մը, նուիրուած երգե-ցիկ խումբին կողմէն։ Այսպէս վերջացան Ս. Լու-իսցիներու համար յոյժ նչանակալից այս կրօնա-կան ժողովները, որոնց ներկայացան քառորդ մի-լիոն անձինք և զորս գումարել կարենալու հա-մար ծախսուեցաւ երեք հազար անգղ. ոսկի։ Այս գումարը հայթայթուեցաւ ամէն ժողովէ առաջ ժողովուրդին մէջ պարտցուած սնանկներու մէջ ձգուած կոմաւոր նուէրներու միջոցաւ։

Ճիքսի Սմիթի ասկէ բաժանման օրը հաղա-րաւորներ բան գործ ձգելով՝ գացին յուղարկ ի-րենց յաւերժ սիրելի Աւետարանչին։ Ոգեւորու-թիւնն ընդհանուր էր։ Երգեցիկ խումբը ողբերթ երգեց երկաթուղւոյ կայարանին մէջ։ Ի պատաս-խանի այս համակրալից ցոյցին, Ճիքսի Սմիթ ար-տասանեց սա խօսքը. «Ես աւելի լաւ մարդ մը պիտի ըլլամ ձեր ինծի ցուցուցած այս համակրա-նաց համար։ Վայելք մը եղաւ ինծի համար իմ ձեզ հետ ունեցած երկու չաբաթուան այս ընկերակցու-թիւնս։» Կառաչարը երբ սկսաւ չարժիլ, հազարա-ւոր ձեռքեր օդին մէջ սկսան չարժիլ ճերմակ թաշ-կինակներ։ Բազմութեան մէջէն կին մը գոչեց. «Մնաք բարեաւ։ Եթէ այս օրերս պիտի կարօտ-նանք անձի մը, այդ անձը Ճիքսի Սմիթ պիտի ըլլայ։»

Կ'արժէ հոս յիշել քաղաքիս քանի մը ակնառ-ւոր անձնաւորութիւններու դիտողութիւնները նկատմամբ Ճիքսի Սմիթի։

Քաղաքամիջի առաջնակարգ թերթը՝ Կլոպ, ըսաւ, «Ճիքսի Սմիթի մէկ քարոզը սա չորս բառերու վրայ 'Ճիսուս մարդոյ որդի է' լի էր ինքնատիպ խոր-հուրդներով։ Քրիստոնեաներէն չատեր կը մոռնան

թէ Յիսուս կատարեալ մարդ էր և ուսոի լուրջ ջանքեր չեն ըներ Անոր նմանելու։»

Առեւտրական նշանաւոր տան մը նախագահ Քրոֆորթ.—«Ձիբսի Սմիթի իմ վրայ թողուցած տպաւորութիւնն է սա թէ նա մարդ մ'է որ կը սիրէ իր գործը. ունի մեծ ջիղ, կը գործածէ հիանալի լեզու մը և կը յայտնէ Քրիստոնէական ոգի մը, որ է անհատականութիւն։»

Ս. Լուիսի հանրային դպրոցներու վերատեսուչ՝ Պլուէթ.—«Մարդ մըն է Ձիբսի Սմիթ որ կրնայ ամենայն համարձակութեամբ և իրաւամբ կանդնիլ և ըսել աշխարհիս ոեւէ պատկառելի ժողովի մէջ թէ իր կատարած գործը չատ մեծ գործ է։»

Նահանգիս կառավարիչը՝ Սթիվընս. «Ձիբսի Սմիթի ժողովին երթալէ առաջ կը խորհէի ինքնին թէ պիտի հաւնի՞մ իր խօսածներուն, վերջապէս որոշեցի լսել զինք և լսեցի։ Նոր բան մը չէր իր քարոզածը, բայց դիտէր ժողովուրդը քաշել իրեն, վասն զի ներշնչուած և Աստուծմէ խըրկուած էր։» ՆՇԱՆ ՂԱՐԱՍԷՖԵԹԵԱՆ

Ս. Լուիս, Ամերիկա

ՎԵՐՋ

ԺՈՂՈՎԱԿԱՆ, ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԵՐՐՈՐԴ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

Յունէ 30— Յուլիս 10, 1908, Էդինպուրկ

Կարգ մը բանախօսութիւններու ընդհանուր նիւթին էր եկեղեցին։ Եկեղեցւոյ երկու դլխաւոր հատուածներն են՝ Անկախ եկեղեցիները և անոնք որ քաղաքական իշխանութեանց հետ կապ ունին։

Անկախ եկեղեցին կատարեալ ազատութիւն կու տայ իւրաքանչիւր անհատի ունենալու իր ուզոյն համոզումը, և միայն Քրիստոս կը ճանչնայ իբր դլուխ և եկեղեցին Անոր մարմինը. կ'ընդունի թէ Քրիստոսի կամքը գերագոյն է և որեւէ քաղաքական կամ կղերական իշխանութիւն կարող չէ անոր վրայ իշխել։ Միակ պայմանը Քրիստոսի հետ կենսական միութիւնն է։

Պետական եկեղեցին քաղաքական իշխանութեան կողմէ հաստատուած է և անոր օրէնքներովը կը կառավարուի։ Անտարակոյս այս կարգադրութիւնը անոր կը չնորհէ նիւթական առաւելութիւններ, սակայն միւս կողմէ հոգեւոր կոչումը անփոխարինելի է։

Գործաւորական, ընկերվարական և ռամկավարական կուսակցութեանց հետ եկեղեցւոյ յարաբերութեան վրայ խօսուածները բուռն վիճաբանութեան նիւթ հայթայթեցին։ Երիտասարդ քարոզիչներու խումբ մը այս մասին աւելի աղատ ասպարէզ կը պահանջէ։ Ինդիրը այս է, մինչ մէկ կողմէ կ'ըսուի թէ եկեղեցւոյ նպատակը հոգիներու փրկութեան աշխատիլ է և երբ անիկա ընկերական հարցերու միջամտէ կ'ըլլայ, իր ուղիէն դուրս կ'ելլէ, միւս կողմէ կը հաստատուի թէ եկեղեցւոյ և ժողովրդական ընկերութեանց վերջին նպատակը նոյն է։ Այս ընկերութիւնները կ'աշխատին մարդոց բարեկեցութեան համար։ Երբ արդարութիւն, լաւագոյն վարձատրութիւն և կենցաղի աւելի հանդստաւէտ միջոցներ կը պահանջուին գործաւորական և ստորին դասակարգերու համար, միթէ սխիկա բարոյականի խնդիր մը չէ։

Եկեղեցւոյ և քաղաքակրթութեան յարաբերութեան նկատմամբ, ըսուեցաւ թէ եկեղեցական կեանքը ընկերական կեանք մը ըլլալով՝ եկեղեցին քաղաքակրթութեան յառաջադիմութեանը համար անհրաժեշտ սատար մըն է։ Եկեղեցիին միջոցաւ կրնանք ընկերական բարեկարգութիւն յառաջ բերել։ Աւետարանի քարոզութիւնը, Քրիստոնէական նկարագրի կազմութիւնը, հոգեւոր վերածնութիւնը և հետեւաբար աշխարհի վերանորոգութիւնը եկեղեցւոյն կը պարտինք։

Բանախօս մը ըսաւ թէ եկեղեցին երեք գեր կը կատարէ. Նախ խոնարհութիւն կը մշակէ։ Եկեղեցին մարդոց կը սորվեցնէ բարձրացնել իրենց աչքերը դէպ ի յաւիտենական աթոռը և յետոյ ծնրադրել և երկրպադութիւն ընել։ Երկրորդ՝ արդարութեան համար վկայութիւն կու տայ։ Երրորդ՝ սէր կը քարոզէ։ Եկեղեցւոյ երեք մրցակիցներն են լրագիրը, թատրոնը և դպրոցը։ Բայց երբ ատոնց ազդեցութիւնը վերլուծենք, կը տեսնենք թէ անոնք չատ հեռի են արդարութիւն, խոնարհութիւն և սէր արտադրելէ։

Եկեղեցւոյ ներքին յարաբերութեան նկատմամբ ընդհանրապէս ընդունուեցաւ թէ «Սրբոյ հաղորդակցութիւնը» կարելի է մէկ եկեղեցւոյ մէջ առանց աստուածաբանական դաղափարներու անթերի համաձայնութեան։ «Ցարատեւ հաւատարմութիւն Յիսուս Քրիստոսի, և ջերմ փափաք հասկնալու և կատարելու Անոր կամքը, կրնան գոյութիւն ունենալ անոնց միջեւ որոնք Անոր անձին և գործին վրայ ճիշդ նոյն կերպով չեն խորհիր։» «Ոմանց համար կատարելապէս դոհացուցիչ եղող և մեծ կարեւորութիւն ունեցող վարդապետական այն ինչ ձեւերը չընդունող և չսորվեցնող անհատները մեր անդամակցութենէն կամ եկեղեցական պաշտօնէութենէն արտաքսելու օրէնք փորձի պէտք է լրջօրէն դիմադրել, ո՛ր կողմէ ալ գայ ան։» Հանդուցեալ Տր. Տէյլ, Անդղիոյ Ազատ եկեղեցիներու այդ մեծ

ախոյեանը, ըսած է թէ եկեղեցի ընդունելէ առաջ անհատի մը որևէ բան հարցնելու իրաւունք չունինք՝ իբաց առեալ անոր հաւատարմութիւնը առ Քրիստոս, զոր ստիպուած ենք պահանջել։»

Այս նիւթին վրայ վերջին խօսողը Կաթոլիկ և Աւետարանական եկեղեցիներու դաղափարները բաղդատութեան դրաւ։ Ճշմարտութիւնը, ըսաւ, աւելի ընդարձակ է քան զոր կը գտնուի այս երկու հատուածներու ծայրայեղ կուսակցութեանց մէջ։ Եկեղեցւոյ մէկ ճիւղը իրաւունք չունի «Կաթոլիկ» անունը իւրացնելու, անիկա բոլոր եկեղեցւոյն կը պատկանի։ Միայն մէկ Սբ. Կաթողիկէ եկեղեցի կայ բովանդակ աշխարհի վրայ։ Քրիստոնէութիւնը աւելի մեծ է քան Բողոքականութիւնը իր լաւագոյն վիճակին մէջ, և չատ աւելի մեծ է ցարդ տեսնուած Կաթոլիկութենէն։

Երկու Ամերիկացի ատենաբաններ պատասխանեցին սա հարցման. «Քրիստոնէութիւնը միշտ պիտի մնայ եղեր առաջնորդ աշխարհի բարոյականութեան։ Տր. Ճէյմս Պարթըն, Ամերիկեան Պորտի Արտաքին առաքելութեան քարտուղարը, (որ մեզ չատ զարմացուց յանկարծ Թրքերէն լեզուաւ մեր հետ խօսելով,) կարդ մը յատկանիշներ մատնանիշ ըրաւ, որոնք անհրաժեշտ են ան կրօնքին որ տիեզերական ըլլալու և աշխարհի բարոյական առաջնորդութիւնը ստանձնելու կոչուած է։ Աբեւելեան կրօնքները մի ըստ մէնջէ վերլուծելով յայտարարեց թէ միայն Քրիստոնէութեան մէջ կարելի է գտնել այն հանդամանքները որոնք զայն ոչ թէ ազգի մը կամ ցեղի մը, այլ բովանդակ մարդկութեան կրօնքը ընելու կարող են։

Այս նիւթին վրայ խօսող երկրորդ անձնաւորութիւնը արտաքոյ կարգի բանախօս մըն էր, երբ նախագահը բեմ հրաւիրեց Տր. Թասպար Հայաթը, ըսաւ թէ այժմ երաժշտական հաճելի ժամանց մը պիտի ունենանք։ Անչուշտ նախ չհասկցանք թէ ի՛նչ ըսել կ'ուզէր, բայց երբ Տր. Հայաթ խօսիլ սկսաւ, անոր ձայնը և սահուն լեզուն այնպիսի ներդաշնակ և հաճելի տպաւորութիւն մը ձգեցին որ անմիջապէս ներկաներուն ուշադրութիւնը անոր վրայ սեւեռեցաւ։

Ընդհանուր եկեղեցիներու վրայ խօսելէն յետոյ բնական կարգով մը ժողովին ուշադրութիւնը կեդրոնացուց ժողովական եկեղեցիին վրայ։ Առաջին հարցը սա էր, «Ժողովական պաշտօնէութիւնը առաքելական է։» Ըսուեցաւ թէ եկեղեցական կազմակերպութեան ոչ մէկ եղանակը կրնայ իրեն սեպհականացնել Քրիստոսի հաւանութիւնը։ Ասոր պատճառը պարզ է։ Եկեղեցական կառավարութեան տեսակին նկատմամբ Սբ. Գրոց մէջ չկայ որևէ պատուէր զոր Անիկա տուած ըլլայ իր առաքեալներուն։ Անոնց պատուիրեց որ իր վկաները ըլլան։ Առաքեալները իբր նախնական վկաներ բնականաբար բարձր հեղինակութիւն ունէին եկեղեցական վարչութեան մէջ, ինչպէս որ Գործք Առաքելոցի մէջ պատմուած քանի մը օրինակներէն կը տեսնուի, բայց ատոնք չեն ցուցներ թէ առաքեալները սովոր էին տեղական եկեղեցիներու պաշտօնեաները որոշելու կամ անոնց վարչական գործերուն մասնակցելու, ոչ ալ տեղացիները առնոնց միջամտութեան կարօտութիւն կ'զգային։

Եկեղեցական պաշտօնէից կրթութեան դառնալով՝ անոնք նախ և առաջ դաստիարակուած ըլլալու են իբր քարոզիչ։ Եթէ երբեք Սբ. Գրոց քարոզութիւնը ուսեալ և կարող քարոզիչներու պէտքը զգացած է՝ ան ալ այսօր է։ Այս չհաղիւատական դարուն մէջ իսկ հոգեւոր իրերու համար փափաք կայ։ Ան քարոզիչները միայն կը յաջողին որ հաղորդելու պատգամ մը ունին իրենց քարոզութեանց մէջ։ Սբ. Գրոց վրայ ղմարդիկ չահագրգռելու կերպը սորվելու է։ Իբր հովիւ ալ անիկա մեծ գործ մը ունի։ Ժողովին նախագահը, Սըր Ալպէրթ Սփայսըր, ըսաւ թէ իբր աշխարհական խօսելով հովուական պաշտօնին աւելի կարեւորութիւն տրուիլը կը յանձնարարէ։ Վերջին ընդհանուր ընտրութեան ժամանակ իբր երեսփոխանական թեկնածու իր յաջողութիւնը կը պարտի 2,000 այցելութիւններու իր չրջանակին մէջ գտնուած առներուն՝ որոց մէջողին, ըսաւ, բնաւ չհանդիպեցայ քարոզիչի մը որ հոգեւոր գործի համար եկած ըլլայ։ «Ի՞նչ կ'ընէք ընտանեայ դէռատի անդամները Քրիստոսի և իր եկեղեցւոյն բերելու համար։» Մենք ալ մեր 17 տարուան փորձառութենէն օրինակներ բերելով հովուական այցելութիւններով կատարուած գործին ազդեցութիւնը չնչաեցինք։ Հովիւը վարչագէտ ալ ըլլալու է։ Հովիւներու անյաջողութեան պատճառը յաճախ առնոնց վարչական կարողութեան չգոյութիւնն է։ Աստուածաբանական գոլէճները ուսանողներուն կը սորվեցնեն Աստուածաչունչը և Քրիստոնէական վարդապետութիւնները, բայց մարդոց հետ վարուելու մասին ի՛նչ կ'ընեն։ Լոնտոնի մեծ եկեղեցի մը աստուածաբանական աշակերտներու այս թերութիւնը լրացնելու համար արտօնած է զանոնք ներկայ գտնուիլ հոգաբարձութեան ժողովներուն և սորվիլ եկեղեցի վարելու կերպը։ Ոմանք թելադրեցին որ այս մեթոտը որդեգրուի բոլոր դա-

լէճներէն ։ Սակայն , Տր. Ֆորսայթ , որուն գոլէճի ուսանողներէն են այս փորձը ընողները , բաւ թէ անկարելի է անոնց այս կերպով վարչական փորձառութիւն սորվեցնել ։ Մինչեւ որ մէկը ծովը չիջնէ, լողալ չկրնար սորվիլ . կը նետուինք զանոնք ալեաց մէջ , կա՛մ կը լողան, կա՛մ կ՚ընկղմին ։

Մ. Ե. ԳՆԱՁԵԱՆ

ՀԱԿԻՐՃ ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆՆԵՐ

Օսմ. Խորհրդարանի կողմէն Փարիզ և Լոնտոն այցելող պատգամաւորներուն .

Թալէթ պէյ (Էտիրնէ) , Օսմ. Խորհրդարանի առաջին դեր նախագահը՝ նախագահն է պատգամաւորութեան ։ Անցեալ Ցուլ. 24ի յեղափոխութենէն առաջ Մ. և Ե. Կոմիթէի պարագլուխներէն մէկն էր։ Գործօն դեր ունեցած է երիտասարդ Թուրք կուսակցութեան կազմակերպութեան մէջ ։ Կը կարծուի թէ ապագային Ներքին գործոց նախարարութեան պիտի կոչուի ։ Աղդուապէս կը պաշտպանէ Հայերը ։

Սիւլէյման էլ Պուսթանի էֆ. (Պէյրութ) , կրօնքով Քրիստոնեայ, պատգամաւորութեան դեր նախագահն է ։ Ազատական է և բանաստեղծ ։ Արաբերէնէ զատ կը խօսի նաեւ Անգղիերէն , Գաղղիերէն և Պարսկերէն ։ Հանրաճանաչ Ս. Բ. Ե. Ը. գործին աշխատակցած է ։ Հոմերը Արաբերէնի թարգմանած է ։

Նեսիմ Մազլեահ էֆ. (Մանիսա), ազգով Հրեայ, Խորհրդարանի քարտուղարն է և կը վարէ պատգամաւորութեան քարտուղարութիւնն ալ ։ Տէրն ու անօրէնն է Իքդիհամ օրաթերթին ։ Վկայեալ Կ.պոլսոյ իրաւաբանական վարժարանէն ։

Զիւհէյրզատէ Ահմէտ փաշա (Պասրա) , ժառանգական պետն է Արաբ ռազմասէր ցեղի մը ։

Ուպէյտուլլահ էֆ. (Այտըն) ոչ մէկ կուսակցութեան կը պատկանի , բայց ապակեդրոնացումի մասին իր մասնաւոր դաղափարները ունի ։ Թուրքերէնէ զատ կը խօսի նաեւ Անգլիերէն , Գաղղիերէն, Արաբերէն և չատ մը ուրիշ լեզուներ ։ Փարիզի «Գաղղիական Ընկերութիւն Իսլամական Ուսումնասիրութեանց»ի դեր նախագահն է ։ Հեղինակն է «Բանականութիւն կամ վերջին մարգարէն» դործին ։ 1899ին Մէքքէ աքսորուեցաւ , ուրկէ կրցաւ փախչիլ Փարիզ և հոն մնաց մինչեւ Սահմանադրութեան հրատարակումը ։

Զէյնէլ Քասիմ էֆ. (Ճիտէ) Արաբ կուսակցութեան պատկանող Արաբ մըն է ։ Կը խօսի Անգղիերէն , Գաղղիերէն , Պարսկերէն , Արաբերէն և Հնդկերէն ։ Մեծ աղդեցութիւն ունի Արաբիոյ մէջ . ազատական զօրաւոր դաղափարներու տէր անձնաւորութիւն մըն է ։

Էսթուդիլյա Թէվֆիք պէյ (Ատալիա) , Ալպանիացի , տէրն ու անօրէնն է Լը Բոսֆէ տ՚Օրիան և Թառվիր է Էֆքեար դաղդիերէն և Թուրքերէն օրաթերթերուն . ծանօթ բանաստեղծ և հրապարակիր մըն է ։ 1867ին Լոնտոնի Բոպըրթ փողոցը Զիյա և Ռէմալ պէյերու աչխատակցութեամբ հրատարակած է լրագիր մը , որ մեծապէս ծառայած է երիտասարդ Թուրքիոյ զարդացման ։ 1873—1876 բանտարկեալ էր Հռոդոսի մէջ ։ 1900էն մինչեւ 1908 4 Ցուլ. աքսորեալ էր ի Գոնիա ։

Իսմայիլ Հադգը պէյ (Պաղտատ) , աչխատակից Թանին օրաթերթին , վկայեալ իրաւագիտական վարժարանէն։ Հեղինակն է «Պիղմարք» և «Տրէյֆիւս» դործերուն ։

Տօքթ. Րիզա Թէվֆիք պէյ (Էմիրնէ) , վկայեալ իրաւագիտական և բժշկական վարժարաններէն, համալսարանի ընկերական և տնտեսական հարցերու մասին , իմաստասիրութեան մէջ Հերպերթ Սբէնսըրի հետեւող մըն է ։ Իր մայրենի լեզուէն զատ կը խօսի նաեւ Անգղիերէն , Գաղղիերէն , Սպաներէն , Հայերէն , Արաբերէն , ինչպէս նաեւ քանի մը ուրիշ դասառաբարբառներ ։ Սահմանադրութեան առաջին օրերուն նչանաւոր հանդիսացաւ իր առենախօսութիւններով, որ իսկապէս մեծ աղդեցութիւն ունեցան Սահմանադրական դաղափարներ ներչնչելու տեսակէտէն ։

Սասուն էֆ. (Պաղտատ) , Հրեայ , տնօրէն «Օմար» չոգենաւային ընկերութեան. նչանակելի դաստիարակութեան տէր անձ մըն է ։ Արաբերէնէ զատ կը խօսի նաեւ Թերմաներէն , Անգղիերէն և Գաղղիերէն ։

Մուսթաֆա Արիֆ էֆ . (Գըրդ Քիլիսէ) , Իրաւագիտական վարժարանէն վկայեալ ծանօթ փաստաբան մըն է ։ Իր պերճախօսութեամբ նչանաւոր եղած է խորհրդարանին մէջ ։

Մէհմէտ Ալի պէյ (Քէրքիւք), իր ծննդավայրին Քէրքիւքի (Քիւրտիստանի) մէջ , ամենամեծ ղերդաստաններէն մէկուն կը պատկանի ։

Րուհ իւլ Քալիսի պէյ (Երուսաղէմ) , Փարիզի Էս Սէյանս Փոլիթիքէն վկայականով կանխաւ Պոտտոյի (Ֆրանսա) մէջ Օսմ. հիւպատոս էր ։ Ինքզինքը Օսմարի խալիֆայութեան ատեն Սիւրիոյ վրայ յաղթանակող Քալիօրի սերունդէն կը ներկայացնէ։

Մխոխաթ պէյ (Սէրէզ) , Տնօրէն Սէլանիկի Առեւտրական վարժարանին , հաչուակալ հասարակաց կրթութեան նախարարութեան , Լայլն ։

Արիֆ Ֆաղըլ էֆ. (Ամասիա), *խորհրդարանի մէջ նշանաւոր հանդիսացաւ հին բէժիմի դէմ իր բուռն յարձակողականներով։*

Րիւքթի պէյ (Դամասկոս), *Հանրային գործոց յանձնաժողովին դեր նախագահն է։*

Ֆուատ Խիւլուսի պէյ (Սիւրիական Տրիպոլիս), *Մ. և Ե. Կոմիթէի անդամներէն է։*

Պետրոս էֆ. Հալաճեան (Կ.պոլիս), *Փարիզէ էս Սիանս Փոլիթիք է էքօնոմիք Տօքթորայով վկայեալ վաստակաբան, Օսմ. Հանրային Պարտքի յանձնաժողովին Իրաւագէտ խորհրդականն էր։ Հալաճեան էֆ. զբաղած է այժմ իբր անդամ Ելեւմուտքի Ցանձնաժողովին, Ուստի, քիչ վերջը պիտի դայ միանայ պատգամաւորութեան։*

Սրնախօսք իր Ցուլ. 13ի թիւով, Փարիզ և Լոնտոն այցելութեան դացող Օսմ. Խորհրդարանի պատգամաւորութեան անդամներուն վերի հակիրճ կենսագրականները տալէ վերջ՝ իր Ցուլ. 17ի թիւով խմբագրական կարգ մը դիտողութիւններ կ'ընէ, որոնց ամփոփոյքը կու տանք ստորև.—

«Ամէնէն կը կարծենք թէ պատգամաւորութեան բոլոր անդամներն ալ Երիտասարդ Թուրքեր կամ Սահմանադրական չարժման կուսակիցներ են։ Անոնք գրական բարձր զարդացումի տէր անձեր ըլլալով հանդերձ՝ իրենց դիւանագիտական խմասատասիրութեան մասին ունեցած հմտութիւնը դիւքերու միջոցաւ ստացած են. իսկ այժմ կը վայելեն անոնք հաղուադէպ առանձնաշնորհումը գործնականի վերածելու ինչ որ ցարդ տեսական էր իրենց քով։

Ամէնէն դժուարահաճ քննադատներն անգամ պարտին խոստովանիլ թէ սոյն անփորձ օրէնսդիրները արտաքին սպառնալիքներու և ներքին դաւադրութեանց առջեւ ցոյց տուին եղական պաղատրիւնութիւն, դատողութիւն և չափաւորութիւն։ Անտարակոյս կը գտնուին անոնց մէջ տաքգլուխ յեղափոխականներ որ պիտի ուղէին իրենց քաղաքական յաղթանակը բռնութեան ծառայեցնել։ Սակայն մինչեւ հիմա ծայրայեղները զսպուած են ամբողջ կուսակցութեան հաւաքական ընտիր և չափաւոր տրամադրութեան ներքեւ։

Գլխաւորաբար Թուրք դիւանագէտներու հատատամտութեան, սակայն մասամբ ալ Մեծին Բրիտանիոյ տուած կորովի ոյժին չնորհիւ էր որ Երիտասարդ Թուրքերը կարող եղան պարապիլ իրենց ներքին վերակազմութեան գործին առանց վախնալու օտար միջամտութենէ։ Այսպէս Մեծ Բրիտանիայէ կրաւորական համակրանքէ աւելի բան մը ընդունեցին Երիտասարդ Թուրքերը, որոնք պէտք է ըսել թէ այդ մասին երախտագիտութիւն յայտնելու առիթը չեն փախցներ։»

ՀԱՑ ԿԵԱՆՔԸ

Մեծահանդէս չքով, զօրահանդէսով և հրաձգութիւններով Ազգային Տօնն ալ տօնուեցաւ։ Ցուլ. 10ը ամէնէն աւելի տօնելու իրաւունք ունէր այն ազգը, որ Համիտեան բէժիմի օրով ամէնէն աւելի խժդուժ հալածանքի ենթակայ եղաւ, ամէնէն աւելի անձնուէր բողոքող, պայքարող ու նահատակ եղաւ Ազատութեան։ Բայց ինչ էր պատճառը որ Ազատութեան տօնին Կ.պոլսոյ Հայութիւնը մասնաւորապէս և գաւառներու Հայութիւնը ընդհանրապէս չմասնակցեցան և միայն սգապատում ուրախութեամբ դիտեցին ընդհանուր ցնծութիւնը։ Ո՞ր անխիղճ մարդը պիտի համարձակի միաքէն իսկ անցնել թէ ազատութեան համար մղած կռուին մէջ զրեթէ արիւնաքամ եղած Հայը յետաչրջական նպատակներով Մեծ Տօնին չմասնակցեցաւ։ Զարմանալի հակադրութիւն մը կը տեսնենք 1908 Ցուլ. 10ին և 1909 Ցուլիս 10ին Հայոց կողմէ տօնուելու կերպերուն միջեւ։ Անցեալ տարի, Համիտեան սեւ բէժիմին տապալումով, Հայեր կարծեցին թէ վերջապէս ազատ բէժիմը իրենց բոլոր արդարացի փոփաքներուն գոհացում պիտի տայ և ցաւալիօրէն չափազանցեալ յոյսեր դրին Սահմանադրական նոր վարչութեան վրայ և այս պատճառով դարաւոր բռնութեան չղթաներէն ազատուելիքնուն խելայեղութեամբ տօնեցին ազատութիւնը։ Այն տեսն Ցոյները կը ծաղրէին Հայոց այս թեթեւամտութիւնը, որ անոնք ժէօն Թուրքերուն հետ բոլորովին նոյնացած էին։ Հայերս, որ մեր զգացումները երբեք չափաւորել չենք գիտեր, նախանձի վերադրեցինք Ցունաց այս խօսքերը և եղբայրաբար ողջագուրուեցանք Ռուբդին հետ ալ, Թուրքին հետ ալ։ Այսօր այդ անանձ և ցուցամոլական ուրախութիւններէն լման տարի մը ետքը ո՞րքան փոփոխութիւն դէրերու։ Հայերը Ցունաց իրաւունք տուին գործնականապէս և անոնց հետ միասին չմասնակցեցան ընդհանուր ժողովրդական ուրախութեանց, երկու ժողովուրդներու ազատութեան տօնին հանդիսը բռնած այս ուղղութեան պատճառներն ալ բոլորովին տարբեր են։ Ցոյները կ'ուզեն որ իրենց ազգակից Կրետացիք Օսմ. լուծէն ազատին և Ցունաստանի հետ ձուլուին։ Թուրք կառավարութիւնը և բոլոր Օսմանցիք Թուրքիոյ հանդէպ թշնամական կը համարին անոնց այս ձգտումը, քանի որ անջատողական ձգտում մը կը պարունակէ ան։ Ցոյները

նուաճելու համար Օսմ. կառավարութիւնը մեր-մարար յարաբերութիւններ կը մշակէ անոնց Թըշնամի Պուլկար տարրին և կառավարութեան հետ, քանի որ Յոյներուն կորուստը առ այժմ երկու կառավարութենց և աղերուն ալ չահերուն կը համապատասխանէ։

Տաճկահպատակ Յոյները Յուլ. 10ի Սահմանադրութենէն անտեսապէս և նիւթապէս մեծ բան մը չչահեցան, ընդհակառակն քաղաքական դէպքերու բերմունքը անոնց հին բէժիմէն վայելած չատ մը արտօնութիւններն ալ սկսաւ եղծանել և Օսմ. զանազան տարրերու աղատ մրցակցութեան գաղափարը տնտեսապէս անոնց վնասակար եղաւ։ Այս պատճառով անոնք Սահմանադրութեան հրոչակումէն ի վեր չափաւոր և զգոյշ ընթացքի մը հետեւեցան։

Մենք Հայերս, Յուլիս 10ը, ոչ միայն Օսմ., այլ նաեւ մասնաւորապէս Հայոց ազատութեան տօնը կը համարէինք. կրկնակի խմաստով ազգային էր ան մեզ համար։ Զգայական քաղաքականութեան հետեւող ամէն ժողովուրդներու պէս, մէկ տարուան մէջոցին յուսախաբութիւնէ յուսախաբութիւն գլտորուելով հասանք այս օրուան։ Քաւն հաշտ ազատասէր և անպայման սահմանադրասէր Հայ Օսմանցի քաղաքացիներ նահատակուեցան։ Գրեթէ ամբողջ երկու նահանգներու անպայման սահմանադրասէր քաղաքացիներուն տուներն ու խանութներն այրուեցան և գոյքերնին թալանուեցան և մեր սահմանադրական կառավարութեան տեղական ներկայացուցիչները ուզեցին մեզ համոզել թէ Հայք ինքնասպանութիւն գործած են, թէ անոնք են պատճառը իրենց գոյքերու կորստեան, իրենց բնակարաններուն մոխրակոյտերուն վրայ մերկ ու անօթի նստելուն։ Այս ալ բաւական չէր։ Ղրկուած պատերազմական ատեանը, որմէ դոնէ քանի մը մխիթարական խօսքեր կ'ապասէինք վայրագաբար մորթոտուած 20,000 զոհերու յիշատակին, քանի մը ողջ Հայեր սկսաւ Հայոց ինքնասպանութեան պատասխանատու ըրնել և փութայ անոնցմէ 6ը կախել տալ և միւսներէն չատերը բանտարկել։ Համիտեան բռնակալութեան և ազատութեան համար պայքարող ժողովուրդի մը համար դէչ վարձատրութիւն մը չէր ասիկա։ Այս ալ բաւական չէր։ Հայերը ամբաստանուեցան իբր անջատողական գաղափարի հետեւողներ այն ատեն, երբ Յոյնք և այլք մեզ ազատասէր Թուրքերուն հետ կը նոյնացնէին և կը ծաղրէին։ Սառնչինները յաղթեցին և երկրորդները իրաւունք ստացան։ Ժէօներու մէջ մտած հոգւով սրտով «նորափետուր զարդարեալ» հիներ կրցան Համիտեան ամբաստանութիւնները վերարծարծել և որքան ծաղրելի և տղայական փաստերով և ատայօդ ու արուեստակեալ վկայութիւններով մարդակոտոր խուժանի մը կամ խուժանավարներէ կազմակերպած ընկերակցութեանց։ Հայոց հին թագաւորներու պատկերներ գտած են եղեր, կամ մէկը Հայոց պատմութեան վրայ դասախօսութիւն մը կարդացած է եղեր և ասկէ կը հետեւի եղեր թէ Հայք Կիլիկիոյ մէջ թագաւորութիւն մը հիմնել ուզեր են և այս պատճառով չարդուեր են։ Մեր ժէօն Թուրք եղբայրները մեզի հետ կը պահարակեն հին Ռուսական բռնապետութիւնը և Նոր Ռուսիան ալ այնչափ ազատական չեն համարիր, բայց ո՛չ հին և ո՛չ ալ նոր Ռուսիան Հայերուն և միւս հպատակ ազգերուն արդիլեցին իրենց պատմութիւն դասաւանդել դպրոցներու մէջ, դասախօսութիւններ կարդալ, գիրքեր ու պատկերներ ու քարտէղներ հրատարակել Հայաստանի մասին։ Այսպիսի պատճառներով ժողովուրդ մը ամբաստանողները չեն կրնար ուղիղ գաղափար մը ունենալ սահմանադրական ազատութեան և անձատողական սկզբունքներու վրայ։ Հայ ժողովուրդը չմասնակցեցաւ Ազատութեան տօնին, որովհետեւ սրտաբեկ էր, որովհետեւ իր 20,000 եղբայրակիցներուն քարերն անդամ դումի չարժող զոհաբերութիւնը իսկ չկրցաւ սահմանադրական կառավարութեան արիւթիւն ներշնչել խոստովանելու համար թէ Հայերը ինքնասպանութեան չեն գացած, որովհետեւ մեր Պատրիարքարաններու, պաշտօնական չրջանակներու, կուսակցութեանց անկեղծ յայտարարութիւններ, թէ «Հայերը հոգւով սրտով անկեղծ Օսմանցիներ են,» չկրնչեցին պէտք եղած վստահութիւնը մեր Թուրք եղբայրներուն, որոնց ականջին դեռ միշտ կը հնչէ Համիտեան խաֆիէներու «Հայերը խայրն են» աղաղակը, որովհետեւ կեղր. կառավարութիւնը թէեւ մասնաւոր տեսակցութեանց մէջ Հայոց անմեղութիւնը կը խոստովանի, բայց բարոյական կորովը չունի Հայ ժողովուրդին վարկը նահանգի Իսլամներուն առջեւ բարձրացնելու՝ բացայայտօրէն անոնց անմեղութիւնը հրապարակաւ խոստովանելով։

Ահա թէ ինչո՞ւ սրտովին սահմանադրական և անկեղծ Օսմանցի Հայեր յուսաբեկ են և չմասնակցեցան ազատութեան տօնին։

Հ. ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՆԵՐՔԻՆ

ՕՍՄ. ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆ

Ճժե. Նէաթ (Ցուլ. 26). Ատեանը բացուեցաւ դիւանական թղթերու ընթերցմամբ։ Ելեւմտական յանձնաժողովին ղրկուեցաւ Վարչապետական դիր մը, որով կ'առաջարկուէր վարչային դատարաններու յատուկ վարկերը ելեւմտացոյցէն չհանել, մինչեւ որ այն դատարաններուն ջնջման նկատմամբ արուած որոշումը վերջնականութեան հանդամանք ստանայ։ Պաշտօնատուններու վերակազմութեան յանձնաժողովին մէջ դիր նախադահի պաշտօն վարելու համար ընտրելի երեսփոխաններուն նկատմամբ ալ որոշուեցաւ որ մասնաճիւղերը ընտրութեան ձեռնարկեն։ Գալով Արտաքին գործերու նախարարութեան պաշտօնագրին, որմէ կ'իմացուէր թէ Օսմ. երեսփոխանութեան Լոնտոնի պատուիրակութիւնը Պերլին ալ հրաւիրուած է, բայց յղնած ըլլալով ոչ հոն և ոչ Հունգարիա պիտի երթայ, այլ ուղղակի Պոլիս պիտի վերադառնայ, որոշուեցաւ աչնան մասնաւոր պատուիրակութիւն մը ղրկել Գերմանիա։ Պարսիկ դեսպանատան մէկ գրով չնորհակալութիւն կը յայտնուէր Պարսիկ Սահմանադրութեան առիթով յայտնուած չնորհաւորութիւններուն համար և կը հաղորդուէր թէ երկրին թագաւորական փոփոխումը հանրութեան բաղձանքին համաձայն տեղի ունեցած է։ Որոշուեցաւ վայելուչ պատասխան մը դրել։ Ընդունուեցաւ Հիճազի երկաթուղիի յանձնաժողովին առաջարկը, որ էր կառավարութենէն օրինագիծ մը պահանջել գծին պահպանման և չարաչկից խնդիրներու նկատմամբ։ Կարօտ երկրագործներու դրամ փոխ տալու առաջարկ մը ընդունուեցաւ սկզբամբ և որոշուեցաւ կառավարութեան յանձնարարել որ փութով քննութիւն կատարէ և ժողովին տեղեկագրէ։ Վարչապետական դիր մը կիւմիւլճինէի երեսփոխանին հարցման կը պատասխանէր թէ Ատանայի պատերազմական ատեանին տեղեկագրէն հասկցուած է թէ Իհսան Ֆիքրի և Ապտ իւլ Գատէր մասնակցութիւն ունեցած են տեղւոյն դէպքին մէջ։ Այդ պատճառով որոշուած է ձերբակալել տալ զանոնք։ Նոյն երեսփոխանը գոհ չեղաւ այս պատասխանէն և ուզեց հարցապնդել Վարչապետը։ Վէճը տաքցաւ։ Վերջապէս քուէի դրուեցաւ հարցապնդման խնդիրը և մերժամանութեամբ մերժուեցաւ։ Մանոյ օրինագծին տեղեկաբերը Պերակոյին կողմէ լարեփոխուած յօդուածներուն վրայ խօսելով յայտնեց թէ յանձնաժողովը կ'ընդունի Պերակոյին առաջարկը, որ է ջնջել լրագիր հրատարակելու համար արտօնագիր ստանալու հարկը և միայն դրաւոր տեղեկութիւն տալ կառավարութեան, և ըստ այնմ կը խմբագրէ երրորդ յօդուածը։ Բաւական վիճաբանութենէ ետքը մեծամասնութեամբ ընդունուեցաւ այս բարեփոխումը։ Իննուած յօդուածներուն մէջ նշանակուած տուգանքները հնգապատիկ թեթեւցուեցան և որոշուեցաւ որ թերթերու պատասխանատու տնօրէնները օտարահպատակ չըլլան։ Միջօրէի դադարէն ետքը նիստը վերսկսաւ և Հանրօգուտ գործերու նախարարը իր պաշտօնատան գործերուն վերաբերեալ հարցապնդման պատասխանելով երկու ժամ խօսեցաւ 11 խնդիրներու վրայ և չեչտեց թէ քաղաքականութեան կանոնը ուղղութիւն է, ելեւմտական վարչութեանը հաչիւ, քաղաքացիները արդարութիւն, բայց հանրային գործերունը դրամ։ Առանց ասոր, ոչինչ կը յաջողի։ Երկիրը 40—50 միլիոն ոսկիի կը կարօտի։ Րումանիա 130 հազար քառ. մեթր տարածութիւն ունի և 1,200 երկրաչափ, իսկ Թուրքիա 2 միլիոն քառ. մեթր տարածութիւն և միայն քանի մը երկրաչափ։ Ճարտարագէտ պատրաստելու համար փոխառութիւն չարտօնել և ըսել թէ Հանրօգուտ գործերու նախարարը չուզեր, չատ դժուխիկ բան է։ Նախարարը ջերմապէս ծափահարուեցաւ և բացատրութիւնը բաւ համարուեցաւ, պայմանով որ նախարարը աւելի ևս գործունեայ ըլլայ։ Դարբիել էֆ. բեմ ելաւ և ըսելով թէ պիտի չարունակէ իր գործունէութիւնը՝ չնորհակալութիւն յայտնեց վստահութեան այս քուէին համար, որ պիտի աւելցնէ իր ոյժը։ Որոտագին ծափեր։ Նիստը վերջացաւ ժամը 8ին։

Մայրաքաղաք. Անցեալ հինգշաբթի Բ. Դուռը կրետէի չորս պաշտպան տէրութիւններու ծանուցագրին պատասխանեց։ Արդէն Պոլսէ փարիզ ուղղուած հեռագրի մը համաձայն պաշտօնապէս տեղեկութիւն ստացած էր թէ «բարձրագոյն իրաւունք» բառերը վեհապետական իրաւունքի համազօր են։ Ցետոյ եւս օտար երկրի իր դեսպաններուն միջոցով հաւաստիքներ ստացաւ տէրութիւններէն թէ գերիշխան պետութեան իրաւունքները և Կրետէի արդի կացութեան պահպանումը երաշխաւորուած են։ Կղզին երկուշաբթի պարպուեցաւ օտար զինուորներէն, որոնց տեղ հաստատուեցան պահականաւորը։ Չհաստատուեցաւ դրոյցը թէ Հանհայի բերդին վրայ անմիջապէս Ցունական դրօշ

պարզուած է։—Օսմ. Սահմանադրութեան տարեդարձին առիթով բազմաթիւ չնորհաւորական հեռագրեր եկան կայս. պալատ։ Ամէն տեղ խնդութեամբ տօնուած է հանդէսը։—Ծով. Բէմզըլը փաշա չատ գոհ մնացած է ճարտարութենէն, զոր Օսմ. նաւաշներ ցոյց տուած են նշանառութեան փորձերու մէջ։ Ցոն տէր Կոլց փաշա ալ չատ գոհ մնացած է այս չարժուան ռազմափորձերէն, զոր ինք վարեց Մարմարիքէօյի, Զաքարքէօյի, եւն. քաղերը։ — Պուլկար 7-8 հարիւր վաճառականները, որոնց մէջ կան նաև 80 ոսկի, երեքշաբթի մայրաքաղաքիս առևտրական սենեակին այցելեցին և հետևեալ օր Պրուսա գացին տեղւոյն արուեստանոցները տեսնել։ —Վարչապետը հարցման մը պատասխանած է թէ Թուրքիա իր զօրքերը այն ժամանակ պիտի քաշէ Պարսկաստանէ, երբ Օսմ. հպատակներու կեանքին ու ինչքին կատարեալ ապահովութիւն ըլլայ։ — Պատերազմական նախարարութիւնը Ատանայի գոներուն ու վիրաւորներուն ճիչտ թիւը պահանջած է։ — Պանք Օթոմանի մէջ սկսած է Սպտ իւլ Համիտի գոհարեղէններուն գնահատումը։ Ցարդ ցուցակագրուած է մէկ մտտուկ միայն, 80,000 ոսկի արժողութեամբ։ — Բաղաքապետ Հազիմ պէյ հրաժարեցաւ, բայց դեռ ընդունուած չէ հրաժարականը։ — Սոֆիայի Օսմ. Հոմիսէրութիւնը դեսպանութեան վերածուեցաւ Ցուլ. 9/22էն իվեր։ —Եգիպտոսի Խեդիվը Վիէննա ուղեւորեցաւ։ — Մահմուտ Շեվքէթ փաշայի ականակուռ Օսմանիյէ պատուանչան չնորհուեցաւ, Պատերազմական նախարար Սալիհ փաշայի ալ առաջին Օսմանիյէ պատուանչան։ — Երեսփ. Ժողովը չարաթ ընդհանուր նիստ չկրցաւ գումարել։ Նախագահը նոյն օր ծանոյց թէ Արնաւուտ Իսմայիլ փաշա (Տէպրէ) յանկարծահաս եղած է։ — Օսմ. Հոմիթէի Սէլանիկի կեդրոնէն յատուկ պատուիրակութիւն մը կայսեր ներկայացաւ և չնորհաւորեց Ազգ. Տօնը։ — Կապրպետ էֆ. Սրվաճեան Փարիզէ մայրաքաղաքս եկաւ իբրև անօրէն Անկլօ-Ֆրէնչ Օրիէնթըլ Թրըսթ սեղանաւորական ընկերան, որ հանքային և ճարտարական ձեռնարկներով պիտի զբաղի։ — Զարադործ Արիֆ, որ Իւսկիւտարի և Գադըքէօյի կողմերը 3 Իսլամ և մէկ Ցոյն սպաննած էր, մահուան դատապարտուեցաւ։ — Պատերազմական ատեանի որոշմամբ սքսորի դատապարտուած 150 հոգի իրենց աքսորավայրերը ղրկուեցան։ —Գաւառներէն, ուրիշ չատաչրջականներ բերուեցան պատերազմական ատեանի առջեւ դատուելու համար։ — Եկեղեցական նախարարութիւնը Համիտիյէ Սչիրքէթներու ոչխարի տուրքերը գանձելու անօրինութիւն մը խնդրեց Պատերազմական նախարարութենէն։— Պարսկաստանի Օսմ. նորընտիր դեսպան Հասիպ պէյ հրաման ստացաւ իր պաշտօնատեղին ուղեւորելու։ — Պոլսէ Փարիզ հեռագրուած է թէ Թուրքիա մտադիր է երբեակ Զինակցութեան յարիլ, նաև թէ Ցոն տէր Կոլց փաշա յայտարարած է որ, եթէ հրաման ունի Թուրքիայէ անմիջապէս մեկնելու։ —Պուլկար Համալսարանականները մեկնեցան։ — Պարսիկ դեսպանը իր պաշտօնին մէջ հաստատուեցաւ։ —Պոլսոյ զօրքերը հրաման ստացան խումբ խումբ այցելել Ազատութեան Բլուրը։ — Բանտապետութեան օրով պատերազմական ատեանի դեր նախագահի պաշտօն վարող անխիղճ Ցաղըլ փաշա, որ պիտի ձերբակալուէր, յաջողեցաւ քաղաքէս փախչիլ։ — Պատերազմական վիճակը որոչուած է, կ'ըսուի, մինչեւ յառաջիկայ Մարտ ամիսը չարունակել։ —Ճէվատ պէյ հսկողութեան տակ ղրկուեցաւ Ատանա, ուր դործի սկսած է ատեանին նորընտիր նախագահը։ —Կարդ մը սպաներ Գերմանիա ղրկուեցան իրենց ուսումը կատարելագործելու համար։ — Սխալ է այն լուրը թէ Ահմէտ Ճէվտէթ պէյ վերադարձաւ։ Դեռ ժամանակ մը պիտի յապաղէ իր վերադարձը։

Նահանգներ. Ազատութեան տարեդարձը մեծ հանդիսաւորութեամբ տօնուեր է Սէլանիկի մէջ, զօրանոց մը կատարուեր է և ելեւմտից նախարար Ճավիտ պէյ հայրենասիրական ճառ մը արտասանելով յայտարարեր է. «Պէտք է հաստատապէս որոշենք որ մեր մեծ հայրենիքին հողի ամենափոքր մէկ մասնիկն իսկ չզաժնուի» Ապտ իւլ Համիտի փափաքով Ալաթինի ամարանոցը լուսազարդուեր է, — Համավէնտ ցեղին մարդիկը, որ երկար տարիներէ ի վեր կ'ապստամբին Սիւլէյմանիէի չրջակաները, և վերջերս Օսմ. զօրաց կողմէ պաշարուելու վրայ էին, յայտներ են անցնիլ Պարսիկ սահմանագլուխը։ — Պրուսայի ցուցահանդէսին բացումը տեղի ունեցեր է Ազգային Տօնին առթիւ։ Ցուցահանդէսին ամէնէն ճոխ մասն է զօրգերու բաժինը։ Իրիկունը հացկերոյթ տրուեր է ի պատիւ նախարար Արիսթիտի փաշայի, գիշերը գեղեցիկ լուսավառութիւն կատարուած է։ —Ուրֆայի կառավարիչ անուանուեցաւ Պաղտատի կուսակալի օգնական Մխմթաղ պէյ։ — Ալպանիացիները վերջերս համաժողով մը գումարեցին Տէպրէի մէջ։ Այդ առիթով տեղացիները դանգատեցան թէ իրենց բողոքները ի նկատ չառնուեցան Հասան Պասրի էֆ.ի դէմ, որ տեղացի չըլլալով հանդերձ Տէպրէի երեսփոխան ընտրուեցաւ։ — Սերասթիոյ հրդեհէն այրած են 18 Հայ պղնձագործի խանութներ, վնասը 1,000 ոսկի է։ Կառա-

վարութիւնը կ'արգելէ, կ'ըսուի, խանութներուն վերաշինութիւնը, ըսկզով թէ հողը վագի է։ Պղնձագործները խեղճ վիճակի մէջ կը գտնուին։ — Ոստիկան զինուորներու վաշտ մը Մակեդոնիոյ լիճին մէջ գտան փայտաչէն անկողիններ, որոնց վրայ խոտերու մէջ ծածկուած 215 կրա հրացան և 8,000 փամփուշտ կը գտնուէր։ Ասոնք Մակեդոնիոյ դիւղերու Ցոյն բնակիչներուն պիտի բաժնուէին, կ'ըսուի։ Հրացաններն ու ռազմանիւթերը կ.պոլիս բերուեցան կիրակի։ — Եէմէնի մէջ Սէիտ Մէհտի յաղթած է Հասան փաշայի զօրքերուն, որոնք ստիպուեցան դէպի ծովեզերք նահանջել։ Պատերազմական նախարարը Ա. Զօրավարին հինգ վաշտ զօրք ղրկեց Եէմէն և անոնց հրամանատարութիւնը յանձնեց Սիւլէյման փաշայի։ — Վիէննական թերթերու կը գրուի թէ Թուրքիոյ զինուորական պատրաստութիւնները կը շարունակուին։ Ցարդ բազում զօրքեր ղրկուած են սահմանագլուխ։ Առաջին անգամուն ղրկուեցան երկու վաշտ զօրք, 830 անտուկ ռազմանիւթ և 25,000 Մաւզէր հրացան, երկրորդ անգամուն 3,500 հոգի, 14 անտուկ ռազմանիւթ և 12 թնդանօթ։ Վերջին անգամուն ղրկուած են 6 հրետանիով 12 արագահարուած թնդանօթներ։ — Ատանայի կուսակալը Ցուլ. 24 թուականով կը հեռագրէ թէ ցարդ նահանգին մէջ ձերբակալուած են 344 Իսլամ և 29 ոչ-Իսլամ, Թոզանի ու ձէպելէ ը Պէրէքէթի մէջ 223 Իսլամ և 31 ոչ-Իսլամ։ — Էմիր-նէի Օամ. Քոմիթէի մասնաճիւղը հրաւիրեց տեղւոյն բոլոր ազգերու ներկայացուցիչները և առաջարկեց Միացեալ Ճլիւպ մը կազմել։ Առաջարկը ընդունուեցաւ և Ճլիւպը կազմուեցաւ 5 Հայ, 5 Ցոյն, 4 Թուրք, 5 Հրեայ և 2 Պուլկար անդամներու մասնակցութեամբ։ — Սերբատիոյ Ժողովուրդը կը գանգատի թէ Տէֆթէերտարը, որ փոխանորդաբար կը վարէ կուսակալի պաշտօնը, կը կեղեքէ ժողովուրդը։ — Իզմիրի դատական իշխանութիւնը պաշտօնագրով մը Ֆրանսայի, Ռուսիոյ, Իտալիոյ, Հոլանտայի և Պելճիոյ հիւպատոսներուն յայտարարեց թէ Օամ. դատարաններու առջեւ մինչեւ Թուրք լեզուով պիտի ըլլան դատավարութիւնները։ Իզմիրի հիւպատոսները զայս ծանուցին Կ.պոլսոյ իրենց դեսպաններուն, որոնք այժմ խորհրդակցութիւններ կ'ընեն այս խնդրին վրայ։ — Իզմիրէ Սմիռնոյ գրուած է Ցուլ. 16 թուականով թէ ձէպելէ ը Պէրէքէթի կառավարիչ Նասա Սաֆ պէյ Ատանայի կոտորածներուն առաջքը ոչ միայն առած չէ, որու համար զայն ձերբակալելու հրաման տրուեցաւ, այլ անոնց դրդիչ եղած է և պէտք է դատի ենթարկել զանիկա, թէ երբ եաֆայի գայմագամ եղաւ, եաֆայի Իսլամները Հրեաներուն դէմ դրդեց և Հրեայի մը ու Իսլամի մը մէջտեղ գոյութիւն ունեցող անհատական խնդրի մը համար կանոնաւոր զօրքերը չարժման մէջ դրաւ և կրակ ընել տուաւ Հրէից բնակարաններուն վրայ, և իբր 20 անձինք աւելի կամ նուազ վտանգաւոր կերպով վիրաւորուեցան։ — «Գազա»ներու նոր օրինագիծին համաձայն, Բէտիթի կնգրոնները նկատի առնելով, իւրաքանչիւր լիվայի մէջ երկքէն մինչեւ հինգ գազա պիտի գտնուի, և իւրաքանչիւր վիլայէթի մէջ հինգ լիվաներ պիտի գտնուին։ — Կրթական օրէնքին տրամադրութեան համաձայն Մանասթըրի և Սէլանիկի դաւառային ժողովները որոշեցին որ տեղւոյն Իտալրէի վարժարանին մէջ տեղական լեզուներուն հետ Ալպաներէն ալ դաս տրուի։ Կրթական նախարարութիւնը վաւերացուց այս որոշումը։

Ա.Եպ. Ծող. Ուրֆայի Հայ Աւետ. եկեղեցին չնորհակալութիւն կը յայտնէ այն ամէն համակիրներուն որոնք վչտակցութիւն յայտնեցին իրենց սիրեցեալ հովուին, նահատակեալ Պատ. Սեդրակ Եքմէքճեանի, մահուան առիթով։ Վեր. Ասատուր եղեայան Ուրֆայի եկեղեցիէն հրաւէր ստացած և ընդունած է։

Հայ Ծող. Էջմիածնի կաթողիկոսական տեղապահը Ցուլ. 11 թուակիր չրջաբերական հեռագրով մը ծանուցած է թէ «Բարձրեալ Աստուծոյ կամքով, հովանաւորութեամբ մեր ողորմածագոյն Կայսեր, Ն. Սրբութիւնը յաջողութեամբ Էջմիածին ժամանեց և Սուրբ Միածնի սեղանին առաջ վերառաքեց ջերմ աղօթք թագաւոր Կայսեր երկարակեցութեան, Հայոց եկեղեցւոյ բարգաւաճման և Հայկազեան ազգի բարեկեցութեան համար» — Շաբաթ Պատրիարք Հայրը մասնաւոր հրաւէրով Բ. Դուռը գնաց իր հետ ունենալով Գարաւանն և Շահրիկեան էֆ.ները և տեսակցեցաւ Վարչապետին հետ Ատանայի պատերազմական առեանին յայտարարութեան վրայ։ Ն. Սրբազնութիւնը պնդեց թէ Հայերն իբրեւ անջատողական ամբաստանելը բացարձակ անիրաւութիւն է, և եթէ կառավարութիւնը հերքում մը չտայ, ինք չկրնար չարունակել իր Պատրիարքութիւնը։ Վարչապետը յայտարարեց թէ կառավարութիւնը համոզուած չէ Ատանայի պատերազմական առեանին վերջերս տուած վճիռներուն և անմիջապէս հրամայեց պաշտօնապէս հերքել Հայերը անջատողական և Ատանայի կոտորածներուն մասնակից նկատող տարածայնութիւնները։ —Լաֆաքիոյ (Լազըգըյէ) կառավարիչ Մէհմէտ Ալի պէյ, ընկերակցութեամբ Կրթական նախարարութեան հաշուակալութեան դի-

ւանին քննիչ Պետրոս էֆ. Ճէվհէրեանի, այցելեց Պատրիարք Հօր, որ կրկին և կրկին չնորհակալութիւն յայտնեց Լաթաքիոյ մէջ 10,000 Հայերու կեանքը փրկելուն համար։ Հայասէր կառավարիչը իր ուրախութիւնը յայտնեց որ կարող եղաւ իր պարտքը կատարել, և ինչ ինչ լրացուցիչ տեղեկութիւններ տուաւ Կիլիկիոյ կոտորածին պարագաներուն վրայ։ —Երուսաղէմի գործերու քննիչ յանձնաժողովը ընդարձակ տեղեկագիր մը պատրաստած է ներկայացնելու համար Ա.գդ. ժողովին։ Սա եզրակացութեան յանգած է թէ Երուսաղէմի Պատրիարքը իր ծերութեան և անկարողութեան պատճառով հրաժարեցնելով՝ Տեղապահ մը կարգելու է։ — Խառն ժողովը թագրիրով մը խնդրած է կառավարութենէն որ Ատանայի մէջ անտէր մնացած կալուածները ազգին անուան փոխանցուելին և արգելուի անոնց վաճառումը։ — Ֆրանսական դեսպանատան գործակատարը Պատրիարքարանի հաղորդեց թէ դեսպանատունը իրեն եղած դիմումին վրայ տեղեկագրած է Ֆրանսայի Սրտաքին գործոց նախարարին որ Իւնիոն ապահովագրական ընկերութեան կեդրոնին դիմէ կարգադրելու համար Ատանայի ապահովագրական խնդիրը։ — Բերայի աղբիւրներէն 25ին համար Ջրկիրութեան սեփականութիւն ունեցող Հայեր յայտնեցան Էվգաֆլի և Շէրիի դատարաններու վճռով վերահաստատել իրենց իրաւունքը, և գործադիր պաշտօնեաներ սկսան Թուրքերն հանել և Հայերուն յանձնել իրենց գործը։ — Կիրակի մայրաքաղաքիս բոլոր եկեղեցիներուն մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուեցաւ Կիլիկիոյ, Սասունի և Հայաստանի նահատակներուն համար։ Պատրիարք Հայրը նախագահեց Մայր եկեղեցիի արարողութիւններուն, և պարագային յարմար քարոզ մը խօսեցաւ՝ ընթերան առնելով Ս. Կոր. Ա. 27 համարը։ — Հնչակեան և Վերակազմեալ Հնչ. կուսակցութիւնները, Ատանայի աղէտին տուժդով համակուած, քաղաքավարութեամբ մերժեցին մասնակցիլ Ազատութեան հանդէսին առիթով Թուրք Բոմբիէին կողմէ սարքուած ուրբաթի հայկերոյթին։ — Եղիպտահայ գաղութը մասնակցած չէ Ազատութեան տարեւարձի հանդէսներուն։ Որոշուած է Ազնքանդրիոյ մէջ ալ ազահանդէս կատարել Կիլիկիոյ նահատակներուն համար։ — Սիանոփօփ, դովելով Հայոց չափաւոր և լուրջ ընթացքը Ատանայի աղէտին հանդէպ, կը յարէ թէ «մեծ ժէօն Թուրքերը ուժ և քաջալերութիւն ունենան Ատանայի մէջ իրենց մեկ պարզ պարտականութիւնը կատարելու, այն ատեն ամբողջ քաղաքակիրթ աշխարհի համակրութիւնը և հիացումը պիտի չահին։» — Վեհ. Հայրապետը 600 րուպլ տուաւ Փրոֆ. Մաոի որ չարունակէ իր պեղումները Անիի մէջ։ — Թիֆլիզի հանգանակիչ մասնախումբը, սրտառուչ կոչ մը ընելով Ռուսաստան և այլուր բնակող Հայերու, հրաւէր կը կարդայ օգնութեան հասնիլ Հայաստանի և Ատանայի տառապեալ տոհմայիններուն։ — Էջմիածնի Սինոդը 300 րուպլ նուիրած է Կիլիկիոյ աղէտեալներուն։ — Մոսկուայի Հայերը 15,000 րուպլ հանգանակած են նոր Վեհարան մը չինելու համար Էջմիածնի մէջ։ — Տր. Լ. Աթապէկեան, որ Պագուի մէջ ձերբակալուեցաւ իբրեւ Դաշնակցական, Գանձակի բերդը փոխադրուած է։ — Նիւ Ճըրզիի Հայ որբանոցամ ընկերութիւնը, որ որոշած էր հինգ որբ պահել Մուշի մէջ, առաջին տարեթոշակը ղրկած է և կարգադրութեան համար տեղեկութիւն ուզած է Պատրիարքարանէն։ — Պօղոս փաշա Նուպար 50 ոսկի նուիրած է տիկնոջ ընկերութեան ի նպաստ Կիլիկիոյ որբ աղջկանց դաստիարակութեան։—Վանայ Ալճէվաղ գաւառի բռնաւոր Հիւսէյին փաշան, որ իբր 3 ամիս բանտարկուած էր, անպարտ արձակուած է, հակառակ Հայերու կողմէ տրուած բազմաթիւ բողոքներու։ — Երզընկայի կառավարութիւնը վեց օր ետք երեսան հանած է այն հեռագիրը, որ կը հրամայէր դադրեցնել զինուորական տուրքերու գանձումը։ Դ. Ջօրաբանակի հրամանատարը այցելած է տեղւոյն Հայոց Առաջնորդարանն ու կեդր. վարժարանը և յորդորած է աշակերտները որ լաւ աշխատին և պատրաստուին զինուոր ըլլալ Օսմ. բանակին մէջ։ — Ատանայի մէջ կախուած Հայերէն մեկուն կինը և քոյրը մտադիր են Եւրոպական արքունիքները դիմել և ներկայացնել դատապարտեալին անմեղութիւնը հաստատող միսիոնարական և պաշտօնական վաւերագրեր։ Սակայն ճանապարհի ծախքի չդոյութեան պատճառաւ անկարող են այս կարեւոր դիմումները ընել։ — Ատանայի Իրնիպօլի խմբագիր Իհսան Ֆիքրի էֆ., բաց նամակ մը ուղղելով Պապիկեան էֆ.ի, կ'առաջարկէ կա՛մ հերքել իր յայտարարութիւնը Ատանայի ջարդերուն մէջ իր մասնակցութեան նկատմամբ, կա՛մ նիւթական փաստերով հաստատել պայն, ապա թէ ոչ՝ վատահամբաւութեան դատ պիտի բանայ անոր դէմ։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ
Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ա. ՅԱԿՈԲ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Ֆիլեանեցոլար եոզուշու, Ամերիգան խան

ՀԱՏՈՐ ԿԲ. ԹԻՒ 31

ԼՐԱԲԱԺՆԻ ՅԱՒԵԼՈՒԱԾ

1909 Օգոս. 2

ՕՍՄ. ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆ

Ճժ.Ջ. Նիւթ (Ցուլ. 27). Օրագրութեան պահուն տեսնուեցաւ թէ Ռոչօ էֆ. (Սէրֆիչէ), որ երեք ամսէ ի վեր նիստերէն կը բացակայի առանց արձակուրդ առացած ըլլալու, դարձեալ ներկայ չգտնուիր։ Ուզուեցաւ ըստ ներքին կանոնագրի հրաժարեալ նկատել զայն։ Նախագահը ծանոյց թէ քննութենէն մը ետքը կարեւորին ի գործ կը դրուի։ Ամբողջ նիստը մինչեւ կէսօր դրաւուեցաւ վիճաբանութեամբ մը, որու նիւթին ահաւասիկ. Կրթական նախարարութեան ընկերութեան մը կողմէ առաջարկուած էր Ռէմալ պէյ ազերբագրով մը կը բողոքէր կրթական նախարարին դէմ, որ անոր ամսականը կտրած էր։ Ռէմալ պէյ այս տնօրինութիւնը նախարարին անձնական թշնամութեան վերագրելով իր իրաւունքը կը պահանջէր։ Նախարարն ալ կը յայտարարէր թէ ինք պարտականութիւն համարած էր այդ ամսականը կտրել, վասն զի Ռէմալ խաֆիյէ է։ Վէճը փակուեցաւ սա որոշմամբ որ չաթաի նախարարէն բացատրութիւն պահանջուի թէ ի՛նչ պատճառներով կտրած է այդ ամսականը։ Միջօրէէն ետքը մամլոյ օրինագծին քննութիւնը չարունակուեցաւ և Մերակոյսին կողմէ առաջարկուած բոլոր բարեփոխումներն ընդունուեցան։ Այսպէս Ցօդ. 10ի տուգանքը 1—5 ոսկիէն 1/4—1 ոսկիի վերածուեցաւ և բանտարկութեան պատիժը թեթեւցուեցաւ։ Ցօդ. 12ի «բանտարկութիւն և տուգանք» բառերուն չաղկապը կամ փոխուեցաւ, իսկ 10—50 ոսկիի տուգանքը կէսի վերածուեցաւ։ Ցօդ. 14ի տուգանքը 2—10 ոսկիի և 7—30 օրուան բանտարկութիւնը 24 ժամէն մինչեւ մէկ չաթաի իջուցուեցաւ։ Ցօդ. 17ի վրայ սա յաւելուման եղաւ. «կրօնքներու վրայ վիրաւորով հատուցուած դիտական և փիլիսոփայական վիճաբանութիւններ թշնամանք չեն նկատուիր։» Ցօդ. 22ի մէջ հերքումի համար նշանակուած 24 ժամու պայմանաժամը «հրատարակելի առաջին խիւ»ի փոխուեցաւ։ Ցօդ. 29ի բանտարկութեան պատժին նուազագոյն չափը 15 օր և մեծագոյնը 6 ամիս որոշուեցաւ։ Պաշտօնական մարմիններու դէմ նիստերու խորհրդակցութիւններուն հրատարակման արգելքը վերցուեցաւ։ Տպարաններու օրէնքին նկատմամբ առաջարկուած բարեփոխումներն ալ ընդունուեցան։ Նոյնութեամբ ընդունուեցաւ նմանապէս Կ.պոլիսը երկրորդ կարգի կուսակալութեան մը վերածելու օրինագիծը։ Ապա վերսկսաւ ընկերակցութիւններու օրինագծին քննութիւնը։ Կարգացուեցաւ 12րդ յօդուածը և ընդունուեցաւ այն տրամադրութիւնը, զոր Ամիլ պէյ կ'առաջարկէր աւելցնել անոր վրայ։ Անփոփոխ ընդունուեցան նաև յաջորդ հինգ յօդուածները։

Ճժէ. Նիւթ (Ցուլ. 29). Ատեանը բացուեցաւ դիւանական թղթերու ընթերցմամբ։ Վարչապետութեան, Ներքին գործերու և Ելեւմտական նախարարութիւններուն կողմէ ղրկուած պաշտօնադրեր ձեռնհաս յանձնաժողովներուն յանձնուեցան։ Ապա օրուան կարեւորագոյն հարցը նկատուող կրետական խնդրին վերաբերեալ բազմաթիւ հեռագիրներ կարգացուեցան ծանօթ և անծանօթ տեղէ ուղղուած, և երեսփոխանները հայրենասիրութեամբ յայտարարեցին թէ պիտի չթողուն որ հայրենիքը նախատուի կրետէի անկատարութեամբ։ Դադարի պահը մէկ ժամէ աւելի չտպաղած էր և դեռ կը պտտէին խանդավառ յայտարարութիւնները։ Մանաւանդ նախագահը յայտնեց թէ կը տեսնէ որ ժողովը համամիտ է անոնց, որոնց հեռագիրները կարդացուեցան, և թէ, որչափ գիտէ ինք, կառավարութիւնն ալ կ'աշխատի Թուրքիոյ իրաւունքները պահպանել։ Ծափերով փակուեցաւ առաջին նիստը։ Միջօրէէն ետքը Ազատութեան Բանակի նահատակներու ընտանիքներուն և որբերուն յատկացնելի գումարներուն և արտասովոր Թոչակներուն օրինագիծը ամբողջովին ընդունուեցաւ միաձայնութեամբ։ Ցետոյ Ազատութեան Տօնին առիթով չնորհաւորականներ ղրկողներուն քաղաքները ծանուցուեցան և որոշուեցաւ պատշաճ պատասխաններ ղրկել։ Ջևնման տուրքը այսուհետև մասնաւոր դանձելու տեղեկագիր մը ընդունուեցաւ։ Ցետոյ այլեւայլ առաջարկներ ի նկատ առնուեցան, և չմերժուածները ձեռնհաս յանձնաժողովներուն ղրկուեցան։

——

Մայրաքաղաք. Նախարարներու Խորհուրդը որոշեց Հայոց Պատրիարքարանի գոհացում տալ, ընդրուած պաշտօնական յայտարարութիւնը հրատարակելով նկատմամբ Ատանայի պատերազմական առանձին վճիռներուն, և Հանրօգուտ, Դատական, Կրթական և Ելեւմտական նախարարներուն յանձնեց խմբագրութիւնը այդ յայտարարութեան, որ երէկի նստին մէջ ի նկատ պիտի առնուէր։ — Թաւիչէ Էֆէնտի կ'իմանայ թէ Ատանայի կուսակալ Զիհնի փաշա, որ մերժած էր ձեպել ի Պէրքէթի կառավարիչը ձերբակալելու հրամանին անսալ, պաշտօնանկ եղած է։ — Թանէն սկսաւ

հրատարակել Ատանայի կառավարական քննիչ յանձնաժողովին ու պատերազմական ատեանին տեղեկագիրները։ Այդ առիթով կը յայտարարէ թէ պատերազմական ատեանին տեղեկագիրը երբեք Հայոց անարգանք ընելու հանգամանք չունի և կասկածի չենթարկեր անոնց հայրենասիրութիւնը։ Երկու տեղեկագիրներն ալ կը հաստատեն տեղային կառավարութեան անկարողութիւնը, և պատասխանատուներուն դլուխն է, կ'ըսէ, Ներքին գործոց նախարարութիւնը, որ ճէվատ պէյի պէս մէկը Ատանայի կուսակալութեան արժանի դատեց։ — Մամլոյ օրէնքը վաւերացուեցաւ կայս. հրամանով։ — Եըլտըզի թուղթերուն մէջ գտնուած է, կ'ըսուի, Ցունաց Պատրիարքին մէկ ժուռնալը Պուլկարներու էկզարքարանին դէմ։ — Հինդչըքի Ռուսական նորընտիր դեսպան Մ. Զարիքով և չաթալճայի Յունական դեսպան Մ. Պոն. փառ պաշտօնապէս կայսեր ներկայացան և իրենց յանձնարարագրերը մատուցին։ Իտալիոյ դեսպանը իր վեհապետին ինքնագիր մէկ նամակը մատոյց Ն. Կ. Վեհափառութեան։ — Մահմուտ Շեվկէթ փաշա օտար թղթակցի մը յայտարարած է թէ ներքաղաքականութիւնը մեռած է։ — Պատժական ատեանը 8 մամլոյ բանտարկութեան դատապարտեց Փրոտոսի տնօրէնը։ — Զեռնոպա իշխանութիւնը ամէն կողմ հրամայեց վերջացնել ոչ-իսլամ աղջատասիրներու և վարժարաններու չինութեան և նորոգման արտօնութիւններուն վերաբերեալ դրծառնութիւնները։ — Բ. Դուռը հարցուց Ատանայի կուսակալութեան թէ դատական ուրիշ պաշտօնատարի պէտք ունի՞ն։ — Օսմ. Բամիթէի սղատամիտ անդամներէն Իւզէմա Ինայէթուլլահ էֆ., որ Մուսուլ, Քրդաստան և Անատոլու շրջած ու քարոզած է թէ Սահմանադրութիւնը Շէրիի հակառակ է և երկրին օգտակար, մայրաքաղաքս ժամանեց նոյն մտօք ու ոգիով խօսելու համար տեղային մզկիթներու մէջ։ — Կայս. հրամանագիր մը վաւերացուց պատերազմական վիճակի կանոնագրին վրայ աւելցուած սա տրամադրութիւնները թէ ամէն ատիճանէ անձեր, բացի Ծերակուտականներէ և երեսփոխաններէ, պիտի կրնան դատի ենթարկուիլ առանց կայս. հրամանի, նոյն իսկ երէք դատելիները դատաւորներէն բարձր ըլլան իրենց ատիճանով։

• Նահանջներ. Պրուսայի ծանօթ աւազակներէն Հիւսէյին կայս. Իրատէի մը համաձայն կախաղան հանուեցաւ Պալըքէսիրի մէջ։ — Ցոն տէր Կոլց փաշա Պատերազմական նախարարին յանձնարարեց Դ. զօրանոցի զօրքերուն թիւը 180,000ի բարձրացնել, թերևս իրրև նախապատրաստութիւն Ռուսիոյ և Անգղիոյ ոտնձգութիւններուն դէմ, — կը տեղեկագրուի թէ ժանտատենդ ծագած է Ատանայի մէջ և մահացու հանգամանք մը կ'առնէ։ — Ատանայի պատերազմական ատեանը մահուան դատապարտեց Այասի Մուխթար Իպրահիմի որդին Ճին Ահմէտը, որ պարագլուխ հանդիսացած էր Այասի մէջ 6 Հայեր սպանած և Հայուհիներ կողոպտած ամբոխի մը, 15, 7, 5 և 3 տարուան թիապարտութեան դատապարտեց Այասի թաղապետական ժողովոյ նախորդ նախագահ Այասցի Մըզտարզատէ Ահմէտ Պիգան, տանուտէտ աղա Մահմուտը, Զէյթունի Պէյլի գիւղին Պէքիր աղայի որդին Թաղին, և Պոլսեցի Հաճի Սապրին, Տուրան օղլու Ապտուլլահը և Քէլ Ահմէտ օղլու Հասանը, որոնք այլևայլ աստիճանով մասնակցեր էին Այասի կոտորածին։ — Պարտիզակցի Արամ, որ իր ծննդավայրը տանելու համար Իզմիրի չոգնաւը բեռցուցած էր 9 քիլօ վառօդ և 33 փամփուշտ, ձերբակալուեցաւ ոստիկանութենէն։ — Փարիզի թերթերը կ'ըսեն թէ Մակեդոնիոյ նահանգին Ցոյները խիստ հակողութեան ենթարկուած են տեղական իշխանութեանց կողմէ։ Շատեր ձերբակալուած են։ Կիւստայի ու Եէնիճէի մէջ զէնքի մթերանոցներ գտնուած և մեծաքանակ ռազմանիւթ, պոմպա և հրացան ձեռք անցուած են։ — Թոդատէ կը հեռագրուի թէ երկուշաբթիէ երեքշաբթի լուսնալու գիշերը տեղւոյն բանտարկեալները բանտին երդիքը ծակեցին ու փախան։ Փախչողներուն մէջ կը գտնուին 15 մամլոյ բանտարկութեան դատապարտուած 7 մարդասպաններ և 3 մամլոյ բանտարկութեան դատապարտուած 3 չարագործներ։ — Տիգրանակերտէ կը հեռագրուի թէ ձերբակալուած է Եէտի ձանըը աւազակը և անոր խումբին պատկանող 14 չարագործներ։ Աւազակներէն մէկը սպաննուեր և մէւսները իրենց կրա հրացաններով մէկտեղ դատական իշխանութեանց յանձնուեր են։ — Այվալըղի մետրապոլիտը Ցունաց Պատրիարքարանին հեռագրած է թէ կացութիւնը բարւոքած է Այվալըղի մէջ և թէ տեղական իշխանութիւնք աւելի չափաւորութիւն կը ցուցնեն։ — Տիգրանակերտէ կը հեռագրուի թէ Շէմրութի ցեղէն 40 մարդիկ Նուսէպինի մօտ յանկարծ յարձակեցան Կալա ցեղին մարդոց վրայ և անոնցմէ 32 հոգի սպանեցին ու 3 ուղտ գողցան։ Զօրքեր ղրկուեցան, որոնք Շէմրութիններէն երկու մարդ վիրաւորեցին և ուղտերը ետ առին։ — Բուսդալէի գաւառամէջ դատաստանի ենթարկուեցաւ։ — Սըվազէ կը ղրկուի թէ հունձքերը աղէկ չեն և թէ, եթէ կա-

ռավարութիւնը առ նուազն 20,000 դրիւ ցորեն չհայթայթէ աղքատներուն, վախ կայ որ սղութիւն տիրէ և չատեր ստիպուին դադրիլ։ —Ատանայի արդի կուսակալ Մուսթաֆա Ձիհնի փաշա, հակառակ նախարարաց որոշման, չէ ուզած դարձեալ ձերբակալել անպարտ արձակուած Ճէպէլ ի Պէրքէթի կառավարիչ Ասաֆը, օրէնքի հակառակ նկատելով այդ որոշումը։ —Երզնկայի կառավարիչ անուանուեցաւ Շէֆիք պէյ որ փոխանորդաբար կը վարէր այդ պաշտօնը։ — Տաղիսթանի Իսլամ բնակիչները Կ. պոլիս ղրկեցին պատուիրակութիւն մը, որ հռչակաւոր Շէյխ Շամիլի սուրը պիտի մատուցանէ Սուլթանին։ —Ատանայի նահանգին մէջ խռովութեանց միջոցին այրած աղօթատեղիները և բնակարանները չհնելու և բացը մնացած արկածեալները տեղաւորելու համար պատրաստուած օրինագիծը կայս. Իրատէով վաւերացուած է։ Ահա այդ օրինագծին տրամադրութիւնները. Ցօղ. Ա. Ատանայի նահանգին 100,000 ոսկի, և Հալէպի նահանգին 20,000 ոսկի յատկացուած են խռովութեանց միջոցին այրած աղօթատեղիները, դպրոցները և բնակարանները չհնելու, բացը մնացած արկածեալները տեղաւորելու, և երկրագործական ու արուեստական գործիքներ հայթայթելու համար։ Ցօղ. Բ. Նախարարաց Խորհուրդին յարմար դատած եղանակով կառավարութեան կողմէ 100 հազար ոսկի փոխառուութիւն պիտի ըլլայ, որպէս զի խռովութեանց պատճառաւ վնասուողարհեստաւորները, առուտուրի մարդիկը և երկրագործները կարենան իրենց գործերով զբաղիլ։ Ցօղ. Գ. Այս օրինագծին դործադրութիւնը անկ է ելեւմտական նախարարութեան։

Ա՜եպ. Ժող. Այս տարի Ժընեվի համալսարանէն մանկավարժական դասընթացքն աւարտող Հայերն են Տիարք Թադէոս Ղզմեեան, Արա Մամիկոնեան, Արշակ Հոդիճանեան և Լեւոն Տ. Ցարութիւնեան։ Հարաւային Քոլիֆորնիոյ համալսարանի իրաւագիտական ճիւղէն չրջանաւարտ եղած է Ցակոբ Ցովհաննէսեան և անդամ ընդունուած է Լայսեըմ (չրջանաւարտ) ակումբին, որուն միանալու արժանացած են 237 չրջանաւարտներէն միայն 25ը։ —Պ.ք Ցովհաննէս Ծովիկեան և Մարութիոս Ե. Երզնկեան, Խարբերդի, Փրովիտէնսի Պրաուն համալսարանէն, Մխիթար Եարտըմեան, կեսարացի, Պոսթոնի դեղագործական վարժարանէն, Արմենակ Ձամիչեան, Այնթափցի, Պրիճուոթըրի Նահանգային Վարժապետանոցէն, Օր.ք Ագնիւ Երզնկեան, Խարբերդցի, Փրովիտէնսի Հայ սքուլէն, Մարթա Տէվոյեան, Խուլուսի, Պրիճուոթըրի Հայ սքուլէն, Նոյեմի Կարմիրեան, Պոլսեցի, Մ. Հոլոդ Գոլէճէն, Վերոնիգա Կ. Կիւլեան և Օր. Ենուշակ Մ. Իղնատիոսեան Թրոյի գեղարուեստից վարժարանէն յաջողապէս չրջանաւարտ եղած են։ Եւնիքըն Հիլի բարձրագոյն վարժարանէն ընթացսւարտ եղած է Օր. Նուարդ Գարբիէլեան և երկրորդ բարձր պատիւը չահած է։ Նոյն վարժարանի նախակրթարանէն չրջանաւարտ եղած են Օր.ք Սրաքսի Գարբիէլեան, Աննա Տիրատուրեան և Էլիզա Մովսէսեան։ — Շիքակոյի Հայ տիկնանց Բարեսիրաց ընկերութիւնը 30 ոսկի ղրկած է Կիլիկիոյ արկածեալներուն։ — Ցունիս 20ին Փրովիտէնսի մէջ իր մահկանացուն կնքած է բնիկ Նիկոմիդացի Պ. Նասիպ Պօղոսեան 38 տարեկան և այս առիթով փոխան ծաղկեպսակի 40 ոսկի նուիրուած է ի նպաստ Ատանայի։

Հայ Ժող. Շաբաթ երեսփ. Ժողովի մէջ Մինաս Չերազ էֆ. կարդաց իր ուղեւորութեան տեղեկագիրը, յորում նկարագրուած էր նաև Վեհ. Կաթողիկոսին տեսակցութիւնը Զարին և պետական անձնաւորութեանց հետ։ Ն. Վեհափառութիւնը խպատասխանի Զարին հարցումներուն՝ ճշմարտապէս պատմած է Թրքահայոց վիճակը։ — Խառն Ժողովը 3ի դէմ 39 քուէով որոշեց երուսաղէմի Ցարութիւն պատրիարքը անմիջապէս հեռացնել պաշտօնէ և 39 քուէով երուսաղէմի Պատրիարքական տեղապահ ընտրեց Դանիէլ Վրդ. Ցակոբեանը։ — Պատրիարք Հայրը չորեքշաբթի այցելեց Վարչապետին և չեշտեց իր նախորդ ըսածնէրը և պնդեց որ վերջին Խեդիւին պատասխան մը տրուի։ Վարչապետը խոստացաւ պէտք եղածը անօրինել, և կը լսուի թէ այս վերջերս նախարարական ժողովին մէջ նպաստաւոր որոշում մը տրուած է։ — Պատր. Փոխանորդ Ղեւոնդ վրդ. Դուրեան երկուշաբթի Ֆրանսական դեսպանատուն երթալով յանուն Պատրիարք Հօր չնորհաւորեց նորընտիր դեսպանը։ — Բերայի Անկլիքան եկեղեցիին նորեկ Երէցը այցելեց Պատրիարք Հօր։ — Մինաս Չերազ էֆ. յայտարարած է թէ Ռուսիոյ Զարը և պետական անձնաւորութիւնները չատ մեծ համարում ունին Վեհ. Կաթողիկոսին վրայ և ցարդ 400ի չափ Հայ բանտարկեալներ արձակուած են, մնացեալ 20—30ին ալ պատիժները թեթեւցուած են։ Վեհ. Հայրապետը յարմար ընծաներ և դրամական նուէր տուած է Կովկասի փոխարքային կողմէ իրեն ուղեկցող խազաններուն և անոնց սպաներուն։ — Մշակ խստիւ քննադատած է Երուսաղէմի Պատրիարքին ինքզինքը Ազգ. իշխանութենէն ազատ հռչակելուն դէմ, և կը

յայտարարէ թէ Երուսաղէմի վանքը կը պատկանի ընդհ. Հայոց, ուր որ գտնուին։ Հետեւաբար Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը իրը ներկայացուցիչ ընդհ. Հայութեան իրաւունք ունի միջամտելու Երուսաղէմի խնդիրներուն։ — Հանդուցեալ Եօսնէսքուի երկաթ անտուկ գիրքերը և ձեռագիրներ, որոնք Ռուս դեսպանատան նկուղներուն մէջ կը կենային, Պատրիարքարանի և Պասմաճեան էֆէնտիներուն վրայ վերջապէս գտնուեցան և Պատրիարքարան փոխադրուեցան։ — Վիեննայի Մխիթարեանց միաբանութեան ընդհանրական Աբբահայր ընտրուած է Գրիգոր Ծ. Վրդ. Գովրիլեան, 68ամեայ համակրելի Հունգարահայ մը, որու գրական աշխատասիրութիւնները երկար վարձատրուած են Իզմիրլեան կտակով։ — Երուսաղէմի միաբաններէն ծերունի Գարեգին Վրդ. Սագաեան Եաֆայի մէջ սպաննուած է Մարոքցիի մը ձեռքով։ Ոճրագործը ձերբակալուած է։ — Արմաշի Դպրեվանքին փոխ վանահայր կարգուած է Մեսրոպ Վրդ. Նարոյեան։ — Պապիկեան էֆ. Ասանեայի ջարդերուն վրայ բացատրողական գրութիւն մը տուած է Թուռվէր է էֆէնտի հրատարակութեան։ Բայց նոյն թերթը յարմար դատած չէ զայն հրատարակել վիճաբանութեան դուռ չբանալու համար։ — Ռոտոսթոյի մէջ հրդեհ մը առիթով հրացանաձգութիւն կ'ըլլայ։ Տեղւոյն Թուրքերը իսկոյն զէնքով ու բերով զինուած Հայոց թաղը կը խուժեն, բայց զինուորական միջամտութեամբ կը ցրուին։ — Ասանեայի պատերազմական տանտնը 15ամեայ տաժանակիր աշխատութեան դատապարտած է Ասատուր Մկրտիչեանը, որ ջարդին տեղն սպաննած էր Իսմայ Նուրի էֆն։ — Ատաթազարի մէջ կեդր. վարժարան մը պիտի բացուի այս տարի Սեպ. 1ին։ Եօթը տարուան պաշտօնավարութեան համար ընտրուած հոգաբարձութիւն մը տանձնած է գործին վարչութիւնը։ —Նոյն քաղաքի Սբ. Կարապետ եկեղեցիին մէջ տարուան մը ընթացքին 4,000 դահ. հաւաքուած է ի նպաստ Ազգ. Հիւանդանոցին։ — Սըվազի Առաջնորդ Արժ. Թորգոմ Վրդ. Գուշակեան Պատրիարքարանէ երեսուն կիլիկեցի որբ խնդրած է տեղւոյն որբանոցին մէջ խնամելու համար։ — Տաղիստանի Իսլամ դաղթականներ դրաւած են Փաղարքէօյի մօտերը Զէնկիլէր դիւղի 1,200 տէօնիւմ հողը։ Ուր տարիէ ի վեր դիւղացիք կը բողոքէին, բայց միշտ մերժուած ու ծեծուած են տեղւոյն կառավարութենէն։ — Հալէպի Առաջնորդը հաղորդած է Պատրիարքական թէ Այնթապի մէջ որբանոց մը բացուած է արկածեալ որբերը պատսպարելու համար, և դրամական օգնութիւն խնդրած է Ֆէսսալի մէջ ալ որբանոց մը բանալու համար։ — Մուշի մէջ հաղարաւոր կիներ կը դիմեն Առաջնորդարան, խնդրելով որ կամ իրենց մուսիններուը վերադարձնելու միջոց մը գտնուի կամ հրամայուի տրուի ուրիշի հետ ամուսնանալու։ —Ատանայի մէջ հիւանդանոց մը բացուած է ժամանակաւորապէս բռնուողներու համար։ —Ատանայի տեղական կառավարութիւնը կ'աշխատի քաղաքը դուրս բնակեցնել Հայերը իբրեւ դաղթական և նպատակով փոքրիկ տուներ կը շինուին անոնց համար։ —Հաճընէ կը գրեն թէ ամէն օր նորահաս Հայեր կը ձերբակալուին և կը քշուին դէպ ի հ պէլ ի Պէրէքէթ։ Եւ խուզարկութիւններ կը կատարուին խստութեամբ։

Հեռագիրներ մամլոյ. Փարիզ, 6ուլ. 27. Ն նպաստաւոր ընդունելութիւն գտաւ Ճունասա վարչապետին որոշումը թէ Մակեդոնիոյ Ճոյն պատասխանատուներուն մէջ պաշտօնավարող սպան պիտի կանչուին և զէնքի առաքումները պիտի դադրեցուին։ — Ֆրանսայի նոր Վարչապետը, Պրիան, դահլիճին ծրագիրը պարզեց իրեւ հանր պետականներու կեդրոնացումը և Քէմանսոյի բռնութիւններուն չարունակումը, և 46ի դ 306 քուէով երեսփ. ժողովի վստահութեան ժամացաւ։ — Օգանաւորդ Մ. Պլէռօ, Մանչի վուն վրայէն, Քալէէ Տովըր անցաւ և 1,0 Անգղ. ռակիի մրցանակը խլեց։ — Փէթըբուրգ երկու թերթեր կը կարծեն թէ որոշուած է որ վ Սուլթանին Լիվատիա այցելութիւնը Սեպ.ին տ պիտի ունենայ։ — Թէհրան, 26. Սրդի կառավ րութիւնը պատրաստ է 5,000 ռակի տարեթոշ վճարել նախորդ Շահին, եթէ անմիջապէս մեկ Պարսկաստանէ։ — Փարիզ, 28 և Հռոմ, 29. Հ հայէ կը հեռագրուի թէ Ճունականին տեղ այժմ ծածանի կապոյտ դրօշ մը, որու վրայ կարմիր խ մը կայ առանց թագի։ —Մադրիտ, 29. Սպանիակ մամուլը ընդհանրապէս դէմ կը խօսի Մարոքի արշաւանքին։ Մէլիլայի մօտ Ճուլ. 27ին դա հալ ռոսկալի ընդհարում մը եղաւ, և Սպանի ցիներն ունեցան 1,000 մեռեալ և 2,000 վիրաւ Ճարձակողները 25,000 հոգի էին։ Պարսկոն խռովութիւնները կը չարունակին և Մաւրա Դ լիճը հրաժարեցաւ։ — Հռոմ, 30. Սպանիոյ կաց թիւնը բարեգուշաց։ Թագաւորը մերժեց դահ հրաժարականը։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ
Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ա. ՅԱԿՈԲ ՊՈՅՃԱՃԵԱՆ
Ֆինճանճըլար եոգուշու, Ամերիգան խան

☛ ԿԱՐԵՒՈՐ ☚

ԳՐՊԱՆԻ

ՀԱՅԵՐԷՆ ՆՈՐ ԵՐԳԱՐԱՆ

Շատեր կը փափաքին միաբր դիրքով ևս հրատարակուած տեսնել Հայերէն հոգևոր նոր երգարանը, որ 424 երգ կը պարունակէ և որու երգերէն չատեր, ինչպէս յայտնի է, բոլորովին նոր են։ Գրպանի այս հրատարակութիւնէն, որու գինը 5 դահ. պիտի ըլլայ, գնել ուզող անհատներ, եկեղեցիներ և ընկերութիւններ կը հաճին արդեօք անյապաղ դրկել մեզի և ըսել թէ քանի՛ օրինակ պիտի ապագրեն, վճարելու պայմանով երբ գիրքը պատրաստ ըլլայ։ Եթէ ապագրանքներու համագումարը գոհացուցիչ կամ գոյնակերական ըլլայ, գործի պիտի ձեռնարկուի անմիջապէս, և գիրքը հրատարակ պիտի հանուի աշնան սկիզբները։

Ճոճ Ֆ. Հերէ

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Իբր մեկուկէս տարի առաջ Աւետաբերի մէջ դրուեցաւ ծանուցում մը, որով փափաք կը յայտնուէր տեսարանները միաբր մի ինչ գնով մը ծախել, սակայն այս կարգադրութիւնէն մինչև ցարդ չատ արդիւնք մը յառաջ եկած չըլլալուն համար վերջերս որոշուած է գործէն պիտի ձեռնարկուի անմիջապէս, և գիրքը հրատարակ պիտի հանուի աշնան սկիզբները։

Ճոճ Ֆ. Հերէ

ԿԱՐԵՒՈՐ ԵՐԿՈՒ ԳԻՐՔԵՐ

ԳԱՂՏՆԻՔ ԳԵՂԵՑԿՈՒԹԵԱՆ, ԱՌՈՂՋՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԵՐԿԱՅՆԱԿԵՑՈՒԹԵԱՆ։ *Հեղինակ՝ Փրոֆ. Պայ Լէնըրտ։ Թարգմանիչ՝ Սահակ Գ. Վարժապետեան։* Գինն 8 դահ.։

ԱՄԷՆ ՄԱՐԴ ԻՐ ԲԱԻՇԱԿ։ *Հեղինակ՝ Ալեքսանդրը Էմպրոզ։ Թարգմանիչ՝ Սահակ Գ. Վարժապետեան։* Գինն $8\frac{1}{2}$ դահ.։

Կը գտնուին Թարգմանչին սենեակը, թիւ 16, Պայազըտ Հասւս, Ֆինճանճըլար եօգուշլու, Կ. պոլիս։ Նաև դրավաճառներու քով։ 10—1

ԱՅԻՆԷ Ի ՏԷՕՄՐՔ ՊԷՇԷՐ

(Դրաքարէ) *Թոռթերէնէ վերածեց*

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ ԳՈՅՃԵԱՆ

Չինու կայսրերէն մէկը Լահասայի մատենադարանէն լսելով զուտած է սոյն գիրքը, որ յաջորդաբար Թարգմանուած է Չինարէնի, Անգլիերէնի և ապա գրաբարի, գրաբարէն ալ նորերս հայատառ Թուրքերէնի Թարգմանութիւնը։ Շահեկան ճշմարտութիւններ պարունակող ընտիր գիրք մըն է։ Գինը 5 ղրչ.։ Սպառումէն գոյացած չարը Աստանայի աղէտեալներուն յատկացուած է։ Կը ծախուի Էմին պէյ խան, թիւ 13։

ՄԵԶԻ ՂՐԿՈՒԱԾ ԳԻՐՔԵՐ

Յէշաթկըրան. Հայ երևելիներու կենսագրութիւնները, լուսանկարները, ձեռագիրները, գրութիւնները, եւն.։ 1512—1912, Հայկական Տպագրութեան 400ամեայ Յոբելեանի առիթով։ Պրակ Ա. — Մխիթեան Հայրիկ, կենսագրութիւն 7 լուսատիպ պատկերով։ Գին 2 դահ., դաւառի համար 100 փարա։ Ամբողջ գործը պիտի բաղկանայ 4 հատորէ և պիտի աւարտի 1912ին։ Հրատարակիչ Վ. և Պ. Զարդարեան եղբարք։

Ո-ի-ՎՀԸՐ Ե Ո-ՏՈ-ՉՐԵ ՎԷ ՄԻ-ԼԻՈՆ-Ե ՏԱՐ Ե ՄԻԼԻՈՆ (Ընդհանուր եղերայրակցութիւն և Քրիստոնէական կրօնի Հիմնագիրը)։ Էջ 88, գին 2 դահ.։ Օսմանեերէն տառով ու բարբառով այս գործը, ինչպէս անունէն իսկ յայտնի է, ընդհանուր եղերայրակցութեան դաղափարին և անոր մեծ ծառայիչին վրայ կը խօսի յանկուցիչ կերպով։ Վաճառման կեդրոնատեղին է, Պայազըտ Հասւս։

Ցքանոհաչ Բառէրէ։ Իշխան Գուրիան Լուսինեանի պատկերազարդ այս հոյակապ գործը, որ արդէն իսկ սկսած է ճանչցուիլ իբրև մեր Լառուսը, կը յանձնարարուի Ցրանսերէնի դաղանիքներուն համառօտ բոլոր փափաքողներուն։ Առաջին հրատարակութիւնն սպառած է բոլորովին, երկրորդն յառաջ կը տարուի կանոնաւորապէս, չափով երկու պրակի տպագրութեամբ։ 21 պրակները հրապարակ կուգան փիչ ժամանակի մէջ։ Ամբողջը կը բաղկանայ 120 պրակէ (2,000 էջ)։ Բաժնեգինն է 20 ֆրանք, դաւառի համար 23, ծախքը հրատարակչին վրայ։ Կեդրոնատեղի Սրծիւ դրավաճառանոց։ Պրակը 40 փարա ամէն դրավաճառի և լրագրավաճառի քով։ Բաժանորդագրութիւնը կը գադրի Սեպ. 1ին։

Թբւհայ Գրականութիւնը Մահուէ Ալեքսանեան Թոռականին։ Ենովբ Արմէն։ Էջ 48, գին 100 փարա։

ՅԱՎՐԻ ԿՐԹԱՐԱՆԸ ՊԱՐՏԻԶԱԿ

Բարձր. վարժարանի յարակից Յավրի կրթարանին տարեթոշակն է 12 լիրա, որուն կէսը պէտք է վճարուի Սեպտեմբերին իսկ միւս կէսը Ծնունդին։ 12 ոսկիէն պակաս վճարող աշակերտներ առանին դործերով պարապելով պէտք է լեցնեն սահմանուած 12 լիրայի թոշակը։ Մուտքի առին իւրաքանչիւր աշակերտ թուղթի, դրքի և զանազան մանր ծախուց համար պարտի վճարել 20 դահ.։ Աշակերտները միասին պէտք է բերեն անկողին, սաւան ևն, ինչպէս նաև բաղնիքի համար ֆէշխալ։ 1—7

ԲԱՐԶՐԱԴՈՅՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ ՊԱՐՏԻԶԱԿ

Վարժարանիս յառաջիկայ տարեշրջանը կը սկսի Դշ. Սեպտ. 7 (Ն. Տ.)։ Թուրքերէնի և Ցրանսերէնի դասընթացքը աւելի ղօրացնելու համար՝ վարժարանս բարերաղդութիւնը ունեցաւ իր ուսուցչական մարմինին վրայ աւելցնելու Ս. Էֆ. Սրենց և Զիյա պէյ։

Դիչերօթիկներու տարեթոշակն է 16 Օսմ. ոսկի, կէսը մուտքի առին և կէսը Ծնունդին վճարելի։ Իւրաքանչիւր աշակերտ դանձապետին յանձնելու է 1 Օսմ. ոսկի՝ դիրքի և ուրիշ զպրոցական պէտքերու համար, աւելցածը իրեն կը վերադարձուի տարիին վերջը։ Ծնունդի կամ Զատկի արձակուրդին վարժարան մնացող աշակերտներ 3 մէճիտ պիտի վճարեն։

Նամակատան միջոցաւ դրամ կամ ծրար պէտք է ղրկել Իզմիտ, Կարապետ աղա Պօղոսեանի հասցէին։

Աւելի տեղեկութիւններու համար դիմել Տնօրէնութեան՝ Պարտիզակ, կամ Մր. Ո. Ո. Փիլթի, և կամ վարժարանիս Դործակատար Դրիդոր Էֆ. Շահպազեանի Գայպըլ-Հաուս, Կ. պոլիս ժամ 3½ էն 5½ (Ը. Ե.) 1—7

ՀԱՅՈՒՀԻԱՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ ԱՏԱԲԱԶԱՐ

Հայուհեաց վարժարանի 23րդ տարեշրջանը կը սկսի Սեպտ. 9ին (Ն. Տ.), Ես. առաւօտ։ Դիչերօթիկներու տարեթոշակն է 14 Օսմ. ոսկի, որուն կէսը պէտք է հատուցանել մուտքի առին և կէսը Յունուարի վերջը։ Դաշնակի դասի համար 5 կամ 3 ոսկի կը պահանջուի, դասատուհեան թիւրն համեմատ, և երդիռնի դասի համար 2½ ոսկի։

Վարժարանին յարակից վարժուհինոցը, որուն բացումը այս տարի կը կատարուի, կը սկսի նոյնպէս Սեպտ. 9ին, (Ն. Տ.)։ Բոլոր բարձր վարժարաններու չրջանաւարտուհիները պիտի կրնան աշակերտիլ վարժուհինոցին որ միամեայ դասընթացք մը պիտի ունենայ։ Վարժուհինոցին տեսչուհիները պիտի վարէ Ամերիկացի մասնագէտ վարժուհի մը։ Տարեթոշակն է գիչերօթիկներու համար 14 Օսմ. ոսկի։ Վարժարանին յատկապէս ուզողներուն ձրի կը ղրկուի։ Աւելի տեղեկութեանց համար դիմել Մր. Փիլթի, Գայպըլ Հաուս, Կ. պոլիս, կամ Տր. Ս. Գավալճեանի, Ատենապետ խնամակալութեան, Ատաբազար։ 1—5

ԱՓՕՍՓՕԼԻՓ ԻՆՍՓԻՓԻՒԻՓ, ԳՕՆԵԱ

(ՁԵՆԱՆԵՆԱՆ ԳՕԼԷՋ)

Հաստատութիւնս կէտ նպատակի ունենալով գոլէճական ծրագրով մը բարձր և միանգամայն գործնական կրթութիւն մը տալ ուսանողներուն՝ մանաւանդ դաստատուներու միջոցաւ կ'աւանդէ Անդլիերէն, Հայերէն, Օսմաներէն, Ցրանսերէն և Յունարէն (Յոյն աշակերտներու համար) լեզուները, ինչպէս նաև քնական, բնապատմական, փիլիսոփայական, իրաւաղիտական, վաճառականական, և այլն դիտութիւնները։

Մեծ խնամք կը տանի աշակերտներուն բարոյական մաքրութեան և ֆիզիքական առողջութեան։ Ունի համալսարանական բժիշկ մը որ կը դասախօսէ առողջապահական և քնական դիտութիւններ, և յրիսպէս կը դարմանէ հիւանդացող ուսանողները։ Դիչերօթիկներու տարեթոշակն է 12 Օսմ. ոսկի՝ որուն 7 ոսկին վճարելի կ'ենէ, և մնացեալը Ս. Ծնունդին։ Առաջիկայ տարեշրջանը կը սկսի Սեպ. 3/16ին։ Մանրամասն տեղեկութեանց համար դիմել առ անօրէն Վեր. Տոքթ. Ս. Ճ. Հայկազեան, Գօնեա։ 4—10

Թալասի Ամերիկեան հիւանդանոցը երկու ամիս վաղանցուկ յետոյ Սեպտ. 2/15ին պիտի վերաբացուի։

ԱԶԳ

Պարտիզակի Բարձր. վարժարանի Ընթացյաւարտից Ընկերութեան տարեկան ժողովին մէկ որոշման համեմատ, ժողովս Օգոս. 7ին (Ն. Տ.), Շբ. երեկոյ, ժամը 4ին, Բ. Գոլէճի պարտէզին մէջ պիտի տարքէ ճաշ մը, որուն ներկայ պիտի դանուին Ընկերութեան նախագահ Տր. Ր. Զէյմպըրս և իր տիկինը։ Ընթացյաւարտներէ կը խնդրուի իրենց պատասխանը մինչև Օգոս. 5 ղրկել Ատենապետին, Բիկմալիօն, Դալաթիա։

Կ. պոլիս — *Ի դիմաց Դործ. Ժողովի*

Ատենապետը

Գ. Ս. ԳԱՐԲԻԵԼԵԱՆ